

Fontos közlés:

**oroszlországi munkaszolgálatos
hadifoglyok hozzátartozói részére**

UJ ÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

II. EVFOLYAM 24. SZÁM

MEGJELENIK
MINDEN HÉTEN CSÜTÖRTÖKÖN

1946 JUNIUS 13.

MEGBÉKÜLÉS

Írta: dr. FISCH ADOLF

A fejlődés folyamán új színt kapott ez a bibliai tanítás: „Ne állj közömbösen embertársaid kiontott vére mellett!” Ezt ugyanis régebben csupán a szívhez, az érzelmekhez intézett kegyes tanításként értékelték. Valahogy így: ne légy érzéketlen az ártatlanul szenvedő emberrel szemben, hanem töltsön el téged — ha ilyet látsz — a szánsalom, a részvét és e szerint cselekedj ő érette, ha módodban van.

Ma már tudjuk, hogy ez a bibliai íge a józan emberi érzelmekhez is beszél, sőt a természetnél fogva nagyon is önző önfenntartási ösztönre akar hatni. Valahogy így: ne légy érzéketlen az ártatlanul szenvedő emberrel szemben, hanem töltsön el téged — ha ilyet látsz — a félelem és aggodulás önmagad és gyermeked sorsa felett és e szerint cselekedj ő érette, ha módodban van.

Mert ameddig ártatlanul omlik vér, miért éppen te, vagy a te gyermeked volna biztonságban? „A ti véretek talán pirosabb?” Talán mert erősebb vagy? Hidd el, csak idő és körülmények kérdése,

hogy mikor kerülhet rátok a sor. Ezért, ha mást nem tudsz, legalább kiáltás torkod szakadtából — ne szégyeld, ha a hangodban benne van a megrémült gyermek halálféltelme — emberek, segítség, itt igazságtalanság történik, mindnyájan veszélyben vagyunk!

Politikus nyelven szólva: a biztonság-érzés hiánya oszt-hatatlan. Korunk egyik legvagasztalóbb felismerése, hogy ez nemcsak az egyénekre vonatkozik, hanem a népekre is.

Minthogy a népek földrajzi közelsége fokozza az egymásra gyakorolt hatásukat, kell-e szót vesztegetni arra, milyen életbevágóan fontos volna az egy országban élő magyarság és zsidóság számára, hogy szűnjön meg itt végre a sorvasztó bizalmatlanság, tünjön el az arcokról az iszonyat, a lelkekből az önkéntelen elzárkózás és a fogfenéses változást-várás! Hiszen ez nemcsak célja, hanem bizonyos mértékig előfeltétele is a társadalmat gyógyítani akaró nagyszerű erőfeszítéseknek.

Tudom, vannak jószándéku emberek, akik az erről való beszélgetést károsnak,

vagy legalább is fölöslegesnek tartják. Ezek körülbelül így vélekednek: „Aki a zsidót valami egészen más embernek tartja, mint önmagát és a társadalmat csupán zsidókra és nem-zsidókra osztódva képzei el és ebből vezet le minden történet, annak az egész társadalom-szemlélete súlyosan beteg. Azt a betegséget kell tehát sürgősen gyógyítani és nem a zsidókérdést kell neki magyarázgatni. Elégét bulitották ezzel az emberek a közelmúltban. Egészen más, döntő jelentőségű kategóriák vannak a társadalomban, mint zsidók és nem-zsidók. Ezeknek a kategóriáknak szerepét fedje fel minden tanítás. Akkor majd automatikusan elveszti a zsidókérdés minden jelentőségét.”

Ez ellen az érvelés ellen kevés szavunk lehetne, ha az 1930-as években volnánk. Ugyanis az akkori — nyilvánvalóan hosszú multra visszatekintő — „közfeltevényt” nagyon hűségesen fejezte ki egy iskolaigazgató. Valami olyat mondott, hogy a zsidók vagyona: nemzeti vagyon. Ugyanugy, mint a keresztényeké — jegyeztem meg czen-

desen. Ugyan, ugyan — csodálkozott a hölgy —, hiszen a keresztény az a nemzet testéhez tartozik — mondotta, — a keresztény ember vagyona természetesen az ő sajátja. Ezzel a szemlélettel — amelyben világosan benne van a zsidók kirablásának érvényesítése — talán még sikerrel szembe lehetett volna állítani a helyes társadalomszemléletet, — ha akkor taníthatták volna, — mert az az előbbi bizonyos mértékben még elmélet volt — és egy helytelen elmélettel szemben a biztos siker reményében harcolhat egy helyes elmélet.

De azóta elszörnyedő szemünk előtt valósult meg az apokaliptikus gonosztervök zseniális, pokoli terve, hogy eszelekvő büntársukká demoralizálják a keresztény társadalom tulnyomó részét. Ez már nem elmélet volt, hanem a lehető legvaskosabb gyakorlat. Ilyen helyzetben messzenyuló elmélkedésbe kezdeni olyan, mintha az utcán fekvő, elfőrt lábú embernek elmagyaráznám, hogy miért járnak általában szerencsétlenül az emberek és mi a he-

Ára 5000 mil pengő

Ijes eljárás a meggyógyításhoz. Ez nagyon hasznos elmélkedés lehet, de későbbre való. Előbb az adott gyakorlati esettel kell foglalkozni. Annak ellenére, hogy tudom, hogy ez „csak” egy példa lehet nagy, átfogó elmélkedésben, pl. a csonttörésekről és azok gyógyítási módjairól.

Igen, a zsidókon keresztül embertelenné zártak, szörnyű bünök elkövetőivé és pártolóiá leállított embereknek legelőbb erről kellett volna beszélni, éjjel-nappal, a becsületes propaganda minden eszközzel, mindenütt, ahol közvéleményt formálnak az újvilág számára. Ennek a propagandának szerves részé lett volna azok lekiismeretének lehermentesítése, akik a hullarablás bűnébe estek, szigorú törvények által megszabadulni mindentől, visszaadni mindent. Nem annyira a zsidók anyagi javára, hanem sokkal inkább a keresztények lelki gyógyulására. Mert, hát hogyan figyeljen a becsületes társadalmat hirdető tanítósokra az, akinek sajátmagának, vagy a komájának a zsebében idegen értékek vannak? *Ki kellett volna emelni ezeket az embereket ebből a néhez helyzetből Alkalmassá kellett volna tenni őket, lelkiileg az új világ megértésére.*

Nagyon sok olyan zsidó ember van, aki saját magára nézve lezárta ennek a szörnyű közelmúltjának anyagi részét és nincs forróbb óhaja, minthogy eredményes munkát végezzenek a becsületes világ hirdetői és munkásai. Hiszen maga is közülük való. *Békeséget szeretne zsidónak és nem-zsidónak egyaránt.* Ő tudja, hogy végeredményben ez a kettő együtt jár. Ő ismeri az élet szavát, amely felejtést nem parancsol órá — ez embertelen kívánság volna — csak felhívja egy minél kevesebb surlódással járó együttműködésre. Ezt a bölcs felhívást ő kész követni. Nem érzi ezt mártírjával elárulásának. Hiszen akkor már az a pusztaság is árulás volna, hogy ő életben maradt. *De ez a zsidó ember, aki a társadalmi megkülönböztetést nem az ajkán, hanem a szellemiségében hordozza, azt szeretné, ha a társadalomnak azt a bűnös és ostoba felosztását zsidóra és nem-zsidóra, azaz halálra és gyilkolásra ítélte, végleg felszámolná.*

De hogy ezt minden gyermek megérthesse és senki felőlre ne érthesse, a régi terminológiával kell megfogalmazni a felszámolásnak. Szóhasználatra volna ellenelni, hogy

akkor csak meghosszabbodnék az élete a fasiszta-izmi zsidó és nem-zsidó megkülönböztetésnek, mert az egyszerű magyar ember nem diploma, még csak nem is befontos pesti njságolvasó. Nincs iskolázottsága az ilyen „tapintatos” megjelölések számára, mint pl. „büdözött”, vagy „magyar állampolgár”. Ő így érti meg: zsidó, vagy magyar zsidó.

Iga igaz, hogy az intezemita izgatás a reakció ezerszer jól bevált fegyvere, amelyet most újból elővett az ország mérhetetlen kárára, akkor legalább most történjék meg az, aminek 1945 januárjában kellett volna: *vállalja minden párt a maga tömegét, minden pap a maga híveit, minden újság a maga olvasóit előt az országmentésnek és a lelkek gyógyításának ezt a nagyszerű feladatát. Ne legyen olyan ember egyetlen faluban sem, aki azt mondhasa: én nem kaptam olyan kétségtelen meggyőződést, hogy a pártom, a papom, vagy az új-*

szógom nemzetrontó garságok tartja azt, amit a zsidók ellen elkövettek és emberi, meg harafias kötelességül rója rám a garságok jóvátételét és jöbenjáró bűnnek minősíti a megfelméltetésükre irányuló minden kísérletet!

És a régi terminológiával: Ez nem szószálhasogatás, ez a lényegbe vág. Mert a „zsidó” szó helyettesítése más kifejezésekkel nemcsak azt jelentheti az egyszerű embernek, hogy szakítottunk a múlttal, amikor ezt a szót folyton emlegették, hanem azt is jelenti, hogy nem is a falujában lakó, poklokot kiállított zsidó emberről van szó, hanem valami, a távolság ködébe vesző; gyakorlatilag nem is létező embercsoportról.

Ettől a „nemzetmentő” propagandától felengedne a bizalmatlanság, az elzárkózás, a félelem és ez beláthatatlan előnyre lenne a társadalmat minden vonatkozásban gyógyítani akaró erőfeszítéseknek, tehát az igazi, végleges megbékülésnek.

Az alanti munkaszolgálatosok hozzátartozói jelentkezzenek

az O. Zs. B. információs osztályánál Bethlen-tér 2.

Albert Ferenc 25 éves, filmstatiszta, Budapest-Obuda.

Benyovits Andor 35 éves, könyvkötő, Budapest.

Bodor István 25 éves, autószerelő, Budapest.

Braun Tibor 25 éves, szücsmeister, Budapest.

Grossmann Imre 26 éves, Nyíróság?

Dr. Hamvay István, Budapest.

Huszár Pál 30 éves, Budapest

Ingher József 26 éves, gazdálkodó fia, Kisvárda.

Katina Miklós, 30—35 éves, Budapest.

Kádár Imre, vendéglői, berendező, Budapest, Népszínház-utca 55.

Klein Béla 25 éves, gazdálkodó fia, Agárd.

Kramer Béla 26 éves, Marcag.

Rechnitzer Gyula 35 éves, borbély, Budapest.

Dr. Reinfeld Miklós 35 éves ügyvéd, Pécs.

Rosenberg Béla 26 éves, Nyírbátor.

Vermes Miklós 35 éves, könyvelő vagy mészáros, Budapest.

Abonyi Imre 40 éves, Budapest, Akácfa-u. 45.

Adler Zoltán, kereskedő, Budapest, Benczur-u. 25.

Feragó Tamás 20—22 éves, rádiótechnikus, Budapest, Emőd-utca 44/b.

Goldner István 26 éves, szabó, Budapest, Mórleg-u. 12.

Grosz Géza 27 éves, kereskedő Zánka, Zala m.

Huber Hermann 27 éves, Budapest, Pály-u. 63.

Landauer Jenő, szabó, Budapest, Szobi-u. 5., v. Síp-u. 6.

Oberländer Gyula, Budapest, Ráday-u. 56.

Perlstein Miklós, mészáros, Miskolc, Székhenyi-u. 117.

Rosta Lajos, 40 éves, finom műszerész, Budapest, Akácfa-u. 45.

Schwarcz Pál, szakács, Budapest, Holló-u. 15.

Wald Árpád, cipész, Pestszenterzsébet, Paacsirta-u. 20.

Az O. Zs. S. B. információs osztálya a fentnevezettek-re vonatkozólag fontos felvilágosítással szolgál.

Rendőr-esküvő

Külföldi, megkapó esküvő tartottak vasárnap délelőtt a dohányutcai templomban: Gerő Vilmos rendőr esküvőt örök hűséget rendőrtársának, Berliner Erzsébetnek. A nagy templom zsúfolásig megtelt, s rendőrök dísz-szakasza vette körül az esketési mennyezetet, Hőfőhár egyenruhában rendőrök és rendőrnők felbájtva állítottak sorfalat a szertartás alatt az ifjú pár körül. A véglegény és menyasszony cipjait egyaránt deportálták — az apák helyettesítésében két magasszaru rendőrtiszt állott a jegyepár mögött, a könnyező szemű anyák mellett. Dr. Kátona József rabbi köszöntötte az ifjú párt, kiemelve, hogy Magyarországon az első ilyen házasságot oldják meg, amelyben a véglegény és menyasszony rendőrbajtársak. Elmondotta, hogy a demokrácia szelleme vezette a fiatal párt egymáshoz, ama új szellem, amelynek célja mindenki számára biztosítani a félelmenélküli életet és boldogulást. A közbiztonság, a nyugalom és békeség szolgálatában találják egymásra a jegyesek, teljesítsék szolgálatukat hűséggel és szeretettel a demokrácia megerősítésére, saját boldogságukra és egyben valóságos üdvére is, amelynek ők odaadó, ragaszkodó gyémek. — Az esküvő után a megjelent rendőrtiszt és a díszszakasz tagjai elhalmozták szerencsekívánataikkal a bajtársait.

Wallenberg-diszhangverseny

Junius 10-én a Zenekadémián díszteremben, 1/7-kor, Raoul Wallenberg működésének emlékére.

Bevezeti:

ROLF ARFVEDSON
svéd kir. ügyvivő.

Közreműködnek:

BASILIDES MARIA,
FISCHER ANNIE,
GOBBI HILDA,
JÁMBOR ÁGL,
LENGYEL GABRIELLA,
SOMOGYI LÁSZLÓ,
UNGÁR IMRE,
WALDBAUER-TRÍÓ,
ZATIBURECZKY

és a Budapesti kórus, Bárdos Lajos vezetésével.

Jegyek Koncertnél, IV., Váci-u. 23. és jegyirodákban.

Autó
Portál
Butor
Ablak

ü v e g

Wagner,
Kazinczy-u. 9.
Telefon: 221-673

Ne csináljon lakásgondot,
keresse fel

ifj. Nagyt

Pesten: VIII., VAS-UTCA 5. — Budán: ALKOTÁS-UTCA 1.

Fuvarozást vállal
Pesten és vidéken

Hadifogoly munkaszolgálatosok ügye

Az Országos „Musz” Szervezet felhívása!

A hadifogoly munkaszolgálatosok ügyében a Szervezet több irányú akciójának eredményeként, — melyeknél az Országos Izraelita Irodák segítségét is felhasználta, — Szekfü Gyula moszkvai követünk közvetlen értesítése alapján örömmel állapítjuk meg, hogy munkaszolgálatos orosz hadifogoly bajtársaink rövid időn belüli hazatérésére teljes bizonyossággal számíthatunk.

Felkérjük az érdekelt hozzátartozókat, hogy lehetőleg gépirással írva sürgősen adják be Szervezetünkhöz (Bajcsy-Zsilinszky-ut 5., naponta d. e. 11—1 óra között) az alábbi adatokat:

1. a hadifogoly munkaszolgálatos neve,
2. születési éve és helye,
3. anyja neve,
4. fogságba esésének helye és időpontja,

5. hadifogoly fogságbeli címe,
6. az érdeklődő neve és címe.

A hadifogoly munkaszolgálatosra vonatkozóan *tanácsos politikai igazolására vonatkozó iratot is becsatolni*. Ennek hiányában ezt pótolja a közvetlen hozzátartozóra vonatkozó politikai igazolás.

A hadifogoly munkaszolgálatosok ügyében fenti eredményeket közel egyéves munka előzte meg, azokban soha illuziót keltő híreket, vagy felvilágosításokat nem adtunk.

Most is arra kérjük az érdekeltet, hogy legyenek türelemmel és ez ügyben minden kérelmükkel és további tájékoztatásuk céljából forduljanak Szervezetünkhöz, amely ebben az ügyben is, mint a munkaszolgálatosok ügyét intéző egyetlen illetékes érdekvédelmi szerv készséggel áll rendelkezésre.

ORSZÁGOS „MUSZ” SZERVEZET.

Ki volt Wallenberg Raoul?

A nemes svéd nemzet fia, utkori legendák hőse, Isten küldötte volt. Reménysugár a legsötétebb éjszakában, amikor nyilas villámok cikáztak a magyar égen és horogkereszt állott az üstökös magjában.

A fiatal Wallenberg-ről legendák szólnak. Egyszer csak megjelent körünkben a megpróbáltatás sulyos hónapjaiban. Itt is, ott is feltűnt karcsu alakja, odaült a téboly útjába, a gyilkosok géppisztolyai elé és felemelte tiltó kezét, hogy megvédje a halálmenetek áldozatait, utjába álljon a vérengző fenevadnak és a svéd nemzet lobogójával védelmezze meg a halálraítélteket. Egyszer talán csak legendák fognak róla szólni, melyekről az utókor nem tudja már biztosan, hogy mennyi az igazság bennük és lesznek hűtlen Tamások, akik mosolyogni fognak. Mi azonban a történelmi sulyos idők megmaradt tanúi tudjuk, hogy első valóság volt ez a szerény fiatal svéd, aki egy oroszlán bátorságával küzdött ismeretlen zsidók életéért, akit ott láttunk a legnagyobb veszedelmek idején mindenütt, ahol a kétségbeesés paroxizmusában már csak Istentől vártuk a segítséget. Ő megsegített bennünket, mert elküldte a nemes svéd nemzet nagyszerű fiát, az egyszerű diplomáciai futárt, akinek keze sokezer esetben tiltóan emelkedett a Tegyeverszővek elé.

Wallenberg nyughatatlan ember volt; az igazság fanatikusa, országvesztő hazaárulók ostora, elesettek gyámoltója. Mindenütt ott volt, ahol

legnagyobb volt a veszedelem, nem törődött saját biztonságával, alkudozott, fenyegetőzött, feltételeket diktált és maga felért egy kisebb hadsereggel, mikor szembeszállt a kótyagos önkény diplomátaival.

Láttuk Wallenbergert a zsinagóga foglyai között. Megjelentése szabadulást és életet jelentett. Ott volt a Józsefvárosi-pályaudvaron és a Tattersallban, hogy a svéd király nevében és hazájának szülválva halálraítélte zsidók szüleit vámsa meg a deportálástól. Láttuk, mikor a Duna-hídján utolérte az egyik halálmenetet és erélyes fellépésével visszaparancsolta a szuronyos örök között hurcott foglyokat. Ott volt a nyilas hatóságok hivatalaiban, lótot-futott mindenfelé, ahol baj volt és segíteni kellett. Követte a vég nélküli sorokat és még Hegyeshalomból is hozott vissza szerencsétlen zsidókat, akikhez nem húzta rokonság, nem voltak ismerősei, nem nézte, honnan jönnek, kicsinyek-e vagy nagyok, gazdagok vagy szegények. Csak egyet nézett: látta, hogy védtelenek, meg-alázottak és biztos romlásba indulók. Megjelent közöttük és segített.

És láttuk Wallenbergert a gettóban. Gondoskodott élelemről, segített a gyermekeken, pihenést nem ismert, fáradtságot nem kímélt, veszedelem nem tartotta vissza. Becsületos ember volt, a nemes svéd nemzet méltó fia és az Isten küldötte volt.

Legendák hőse Wallenberg Raoul hulló csillagként jelentkezett a szörnyű éjszakában.

Reménysugár volt és hullócsillagként veszett el az éjszaka peremén. Melléuk állt, biztatott bennünket a közelítő felszabadulással, melyet oly hön öhajtott. Az utolsó órákban még segített, hogy bé ne teljesezhessék a nyilas gyilkosok szörnyű vágványa és segítségünkre volt a gettó teljes elpusztításának megakadályozásában. Már látta az Igéret Földjét, — azután lebukott a hulló csillag. Szemünk még nem ocsudott fel rövid pályafutásának fényétől, azután elvesztettük őt. Eltűnt nyomtalanul, elsodorta a háború viharja. Az igazi hősök fajtájából való volt. Tragikus elmulása is a legendás hősök végzetéhez hasonló.

Mikor a felszabadulás után még reméltük, hogy Raoul Wallenberg megvan és hazájába tért vissza, nem létezett még róla elnevezett utca Budapesten s nem volt szó szobrának elkészítéséről sem. Már akkor a magyar zsidóság örök hálmját kívánta kifejezésre juttatni a Pesti Izraelita Hitközség, mely 1945 június 21-én tartott előjárósági ülésén Stöckler Lajos el-

nök javaslatára a következő határozatot hozta:

1. Örökítsük meg a mai ünnepi ülésünk jegyzőkönyvében

RAOUL WALLEMBERG

svéd követségi titkár nevét és érdemeit.

2. Nevezzük el a romjaiból felépülő központi zsidó. köz-kórház egyik épületét

WALLEMBERG PAVILLON-nak,

3. Küldjük meg Wallenberg titkár urnak igaz nagyrabecsülésünk kifejezése mellett mai ülésünk jegyzőkönyvi kivonatát.

Időközben, sajnos, szerte-foszlott minden remény. Raoul Wallenberg ninesen többé. Emlékét utcanév hirdeti és készülő szobra előtt sokan fogják kérdezni: ki volt Wallenberg Raoul? A magyar zsidóság tudja ki volt. A legenda igaz volt és a nemes svéd nép nagyszerű fiának ragyogó emléke a szenvedők népének szívében mindig újra sarjad, amíg a fájdalmas múltra emlékezünk és a küzdelmes jelenet küzdünk.

DORONKOS

A WALLEMBERG SZOBORBIZOTTSÁG

KÖZPONTI IRODÁJA

Budapest, V., Dorottya-utca 6. sz. alatt működik a

Magyar Leszámitelő és Pénzváltó Bank

helyiségében

Itt kaphatók az emlékhangverseny jegyel és az itt vezetett folyószámla fogad el befizetéseket a szoboralap javára

Külföldről keresik

A HIAS HERREW SHELTERING AND IMMIGRANT AID SOCIETY budapesti hivatalánál keresik az alábbiakat. Nevezettek jelentkezzenek, vagy bárki, aki tud róluk, jelentkezzen akár személyesen, akár írásban a HIAS hivatalában, V., Géza-u. 3. szám alatt, hétfő, szerda, péntek délelőtti 9-2 óra között.

- A. 30703/332. Rosenberg Bert, Gr. Zichy Jenő-u. 42. Keresi: Rosenberg Ervin, 11, Hillmarion Road, London N. 7.
- A. 30710/334. Siehermann Sino, Aréna-úti iskola, 25-27. Keresi: Siehermann Sidney, 213 Atkins Avenue, Brooklyn New-York.
- A. 30738/339. Kellner Andor, VII., Gara-u. 19. I. Keresi: Kellner Eva, c/o UNBRA.
- A. 30780/346. Balog Róza, Szegedi-u. 51. b. fia Balog Géza, Istványa, Gyöngyiné Balog Edith zsidókórházi ápolónő. Keresi: Felix Sternfeld, c/o Weber Zürich Karlstr. 5.
- A. 30816/361. Kovászné szül. Mannheim Etel, Alkotmány-utca 4. Keresi: Neurath Félix 2525 E. Bellevue Place Milwaukee, 11 Visc. USA.
- A. 30816/361. Kovács Ervin, Alkotmány-utca 4. Keresi: Neurath Félix, 2525 E. Bellevue Place Milwaukee, 11. Visc. USA.
- A. 30909/373. Hoffmanné szül. Pollek Mariska, gr. Teleky Pál-utca 14. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 30941/376. Lichtenfeld Jenő, Károly-körút 3/5. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 30948/376. Meyer Rudolf, Pozsonyi ut 48. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 30954/377. Pogorné szül. Simon Irén, Szent István-tér 10. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 30978/379. Szabó Jenőné sz. Glaser, Vilma királyné-ut 18/b. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 31000/381. Aezel Hona, Sziget-utca 19/a. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 31005/381. Faragóné szül. Gera Emília, Szent István-tér 23. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 31010/381. Csestner Meta, Kossuth Lajos-tér 14. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 31024/383. Péterné sz. Singer Manczi, Péter Eya, Bathory-utca 6. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 31030/383. Schor Kálmán, Schorné sz. Lora Lenke, Schor Lilly, Kazár-utca 4/6. Keresi: Association of Jewish Refugees, London.
- A. 31070/387. Dr. Winter Bezsó, Rákóczi-ut 71. Keresi: Mme. Felina, 21 Rue Horace Verneil, Alger.
- A. 31071/387. Kolosri Ferencné, Ferenc-körút 2. vagy Teréz-körút). Keresi: Mme. Felina, 21. Rue Horace Verneil, Alger.
- A. 31072/387. Baranyi Margit, Irén, Teréz-körút vagy Ferenc-körút 2. Keresi: Mme. Felina, 21. Rue Horace Verneil, Alger.
- A. 31066/393. Krausz Mór, Andrassy-ut 1. IV. Keresi: Dócsa Anna Dávid. Rue Carioca 32, 20. s. 2. Rio de Janeiro.
- A. 31120/409. Rosenberg Regina, Bethlen Gábor-u. 2. Keresi: Popper Anna, Olaszország.
- A. 31183/414. Adám Károly, Rottenkeller-u. 5/c. Keresi: Adám Géza, New York City, 346 East, 24. Street.
- A. 31230/425. Dr. Schlesinger (Salgó) József, orvos, Bródy-kórház, Szabolcs-u. 33. Keresi: Anny Uostovsky Kaufmann, Shanghai, China, Tongshau Lu 846.
- A. 31243/425/a. Frommer Sándor, Irén, Rumbach Sebestyén-utca 5. Keresi: Silverman Helen, Brooklyn, N. Y. Ocean Parkway 363.
- A. 31258/427. Gerő Endre, Andrassy-ut 13. Keresi: Gerő György, Miami Beach, Florida 1553, Euclid Ave.
- A. 13296/378. Landesmann Kamélia, Bethlen-tér 2. Keresi: H. Freymann.
- A. 32747/712. Grünstein Jenő, Wckerle Sándor-u. 17. Keresi: Salona Roth, Tel-Aviv.
- A. 34731/887. Gorochnyky Sándor, Pannónia-u. 33. Keresi: Itelson Bert, USA.
- A. 32869/589. Huszár József, Alkotmány-u. 4. Keresi: Paul Stein, USA.
- A. 32870/589. Löwy Paula, Alkotmány-u. 4. Keresi: Paul Stein, USA.
- A. 34777/802. Lazarovitz Hermann, — Angyal Julia címén — Arpád-u. 13. Keresi: Wolfe, USA.
- A. 34793/886. Lusztig Zoltán, Széchenyi-u. 13-15. Keresi: Louis Lustig, USA.
- A. 33034/616. Rottenary Oszkár, Géza-u. 13. Keresi: D. Grimes, Denver.
- A. 33229/640. Schwarz László, Arany János-u. 33. Keresi: Rogerz Pál, Chicago.
- A. 33229/645. Elbert Etel, Nádor-u. 19. Keresi: Tibor Ungár, N. Y.
- A. 34937/925. Eisenberg Dóra, Király-u. 15. Keresi: Charles Hershan, USA.
- A. 34902/916. Martin Arpádné, Wesselényi-u. 4. John Messer, Teherán.
- A. 33508/747. Lieberman Imre, Pannónia-u. 6. Keresi: Frischmann Rebecka.
- A. 33246/631. Rajna Rosenthal József, Csáky-u. 9. Keresi: Alfred Rajna, N. Y.

Meghalt Stern Samu, a Pesti Izr. Hitközség és a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának hosszú esztendőken át volt elnöke. A magyar zsidóság történetének legsúlyosabb és legtragikusabb fejezetei játszódtak le csaknem két évtizedes zsidó közéleti vezető szereplésének ideje alatt. Az első világháború után, egy belső feszültségben meglazult, korhadó rendszert ország vezetői, irányítói, társadalmi erőszakkal megszerzett diktatórikus hatalmukat az ugynevezett „korszaklem” vágányán akarták továbbvinni s miután más, komoly programjuk, országépítő elgondolásuk nem volt, a nyomorúság és a senyvedés okozta általános elégedetlenséget úgy akarták levezetni, hogy minden bajért a zsidóságot tették felelőssé s ezzel is akarták utólag igazolni az orgoványi és siófoki rémtetteket. Bizonyos politikai megfontolások ideig-óráig ugyan ki akarták engedni a zsidóságot s egyrészt sikerült is szép szavakkal és hangzatos frázisokkal álcázott csapdába becsalogatni, de mindennek végül bele kellett torkolnia a zsidó törvények utvesztőjébe, amely aztán a haláltáborokba vezett el. Nem akarjuk e helyütt keresni, kutatni, hogy a felelőségből mi terheli a könnyen hívó és teletjő zsidóságot és mi a vezetőit — ez nem lehet a mi krónikásának feladata s különösen nem a nekrológiróé, akinek fenntartás nélkül el kell ismernie, hogy Stern Samu a legnehezebb időkben került a magyar zsidóság élére s igyekezett önfeláldozóan megfelelni annak a pozíciónak, amelynél terhebb kevés embernek jutott osztályrészül. S végezte munkáját igen sokszor betegen, családjának, környezetének óvó és féltő tilalma ellenére is, mert olyan egyéniség volt, aki mindenkor maga akarta a saját elgondolása szerint az ügyek irányítását végezni. Magas korban, hét évtizeddel a vállán kellett megérnie, hogy a siputcai székhez kapuján fegyveres német brigantik törték be, hogy előbb félrevezető és hazug megfélemléssel, majd nyílt és kíméletlen zsarolással fusszák ki a zsidóság központi szervezeteinek minden előkeríthető anyagi forrásait, hogy közben és utána is, magyar prihéktársaik gaz segítségével hatszáz ezer zsidót a pusztulásba és végromlásba kergessenek.

Stern Samu a magyar közgazdasági életben töltött be fontos pozíciót s az e téren bevált gazdag tapasztalatait és tudását, valamint hitvány összeköttetéseit és személyi kapcsolatait felhasználta arra, hogy a pesti hitközséget, amely bekapcsoló-

dása idején súlyos anyagi válsággal küzdött, ebből nemcsak kivezesse, hanem eredményes és komoly építőmunkát is végezzék. Számos szép és maradandó alkotás köszönheti létét Stern Samu előrelátó gazdasági koncepciójának. Munkásságának ebbéli eredményeit még ellenfeleinek is, — melyik hitközségi elnöknek nem voltak és nincsenek ellenfelei? — el kell ismernie.

Hosszu hónapok óta ágyban fekvő súlyos beteg volt Stern Samu, akinek szívére már egy évtized előtt kikezdte az ő pozíciójában elkerülhetetlen sok izgalom. Ez évtized alatt többször is ágyának döntötte súlyos betegsége, de kisebb és látszólagos javulás után újra és újra visszatért munkahelyére. Nem rajta s nem a zsidóság egyetemén múlt, hogy mindaz elkövetkezett, ami rémségeiben és borzalmaiban még generációkon keresztül sötét árnyképként fogja megülni nemcsak a magyar zsidóság, hanem minden becsületes gondolkodású ember lelkét...

*

Stern Samu június 11-én, kedden d. u. ¼ 4 órakor helyezték örök nyugalomra a rákoskeresztúri Izr. temetőben levő családi sírboltba. Végakaratahoz képest a legegyszerűbb szertartással. Az egyházi funkciót Schwarz Benjamin rabbi vezegte Abrahamsohn Manó főkapitány közreműködésével.

Keresd és megtaláld az utat, ha akard a IX. ker. Tompaúcai orth. templomban. Talán éppen te hiányzol a minijent, hogy a kadist elmondhasd.

Wollner Béla főrabbi prédikál. Péntek esti ima 8 órakor, szombat reggeli ¼ 8 órakor. Hétköznap 8 órával ¼ 7-kor, este 8 órakor. *Bejárt a Liliom-utcából.*

DORIAKI KERESSEM

Goldschmidt Istvánt,

akinek 1943-ban 3123-es tőborzáma volt. Legutolsó hír Szendrői útszabadjáról volt. 1944 november elejéről. Erőselet kör aggódó felesége: Goldschmidt Mária, Mester-utca 27.

KERESSÜK EGYETLEN FIUNKAT,

Bleier László

munkaszolgálatot, aki 1944-ben az első csoporttal jött BORBÓRA utolsó barátni UJVIDÉRHÖL. Kérjük azokat, akik bármit is tudnak róla, értesítsék aggódó szüleit.

BLEIER ANDOR, Budapest, XI., Kalotaszeg-utca 3. Tel.: 256-870.

Elcserélném

Egyes-Zsoltos-ut 50. I. emelet, nagyméretű, egyszerű-konyhás stb. LAKÁSAMAT, közelebbi kör használtam. „Sürgősen” feljebb a kiadóba.

Hangok és visszhangok a kunmadarasi pogrom körül

Mire e sorok nyomtatásban megjelennek, a magyar kormányküldöttség már megkezdte azokat a washingtoni tárgyalásokat, amelyek épp olyan sorsdöntő jelentőségűek az egész Magyarország politikai és gazdasági jövője szempontjából, mint amilyenek a moszkvai megbeszélések voltak, vagy a londoni és párisi eszmecsereik lesznek.

Érthető, hogy a magyarság széles rétegei lélegzet-visszafojtva várják az amerikai táviratokat és fegyelmet magatartással, együttemű munkával kívánnak erős, komoly háttérrel nyugtani a külföldön tárgyaló kormánydelegátusoknak.

Három nagy párt vezetői sorából kerültek ki azok a miniszterek, akik Washingtonba utaztak. Ez a három párt — a kisgazda párt, a szociáldemokrata párt és a kommunista párt — vitathatatlanul a teljes országot képviseli. Ha tehát e három párt miniszterei *egységes békekívánásokat* adnak elő a külföldön, akkor ez azt jelenti, hogy a békecélok tekintetében nincs és nem lehet semmiféle különbség demokratikusan érző magyar és magyar között.

A békecélok tekintetében csak azoknak a reakciós köröknek van „különöleményük”, akiket nem az ország jövője izgat, hanem akik gonosz és felelőtlen igazításukkal éppen az ország jövőjét szeretnék aláadni, hogy valahány módon a zavarosban, az alvilági talajvizben halászhosszának.

A keleti és a nyugati demokráciák, ha vannak is közöttük árnyalati különbségek, egyaránt demokráciák, amelyeknek vezetői Teheránban, Jaltában és Potsdamban végérvényesen eldöntötték, hogy — az új világot és az új Európát a demokrácia törvényei szerint kell felépíteni. Ezekről a demokratikus hatalmakról Magyarország csak akkor kaphat jóindulatot és támogatást, ha Moszkvában, Washingtonban, Londonban és Párisban azt látják, hogy Magyarország szilárd elszánttsággal vállal részt a demokratikus világrend megalkotásában.

Aki ma Magyarországon kunmadarasi „esetet” idéz

elő, vagy kunmadarasi gáztevekben segítkezik, az — a magyar demokrácia háttámadásán keresztül — *menyületet intéz Magyarország jövője ellen.* Ezért kell leszámolni a kunmadarasi erőkkell. Ezért kell végleg megsemmisíteni a Kunmadaras mögött megbúvó szellemet is!

Felbujtók és felbujtottak

Teljes mértékben helyeseljük, hogy a kunmadarasi „esetet” nem intézték el a szolnoki statáriális tárgyalás keretében!

Maradéktalanul osztjuk a szolnoki közzéadott felfogását, hogy a kunmadarasi pogrom ügyét nem lehet csupán a felbujtottak felelősségrevonásával ítélet alá bocsátani!

A felbujtók fontosabbak, mint a felbujtottak! Nem lehetett volna amúgysem helyreállítani a véresen megsértett jogrendet, ha csak a felbujtottak felett ítékezett volna a szolnoki bíróság!

Két figyelemreméltó cikk

Két érdekes és figyelemreméltó cikk látott napvilágot a kunmadarasi eseményekről a pünkösdi budapesti napilapokban. Az egyiket Kállai Gyula írta „Antiszemitizmus, vérvád, népszorongatás” címmel a Szabad Nép-ben, a Magyar Kommunista Párt központi lapjában, a másikat pedig Kovács Imre írta Kunmadaras — Szolnok — ?” címmel a Szabad Szó-ban, a Nemzeti Parasztpárt központi közlönyében. Egyik is, másik is tanúsítja, hogy Kunmadarasnak mélyből jövő visszhangja támadt az ország sorsáért valóban aggódoók lelkeiben.

Kállai Gyula szerint: „Az országgyűlés mesterlégién terjesztett vérvád azt mutatja, hogy a magyar reakció most is előrántja és előtérbe állítja a zsidókérdést, mint mindig, valahányszor a nép támadásra indul a reakció ellen s több jogot, emberibb életmódot, földet és szabadságot követel. Igaz, az antiszemizmussal ma a reakciónak félig-meddig ugyanolyan illegális fegyvere, mint a géppisztoly és kézilgránát...”

Valóban: az antiszemizmussal azért próbálják felhasználni demokráciaellenes tá-

madásaikra a reakció sötét lovagjai, mert látják, hogy a magyar nép végső rohamra indul a fasiszmus maradványai ellen és ennek a döntő rohamnak a visszaverésére minden eszköz jó: géppisztoly, kézilgránát és antiszemizmussal is. Az „uri” Magyarországot visszaszűrő exzultációk, exszultációk és exszultációk egyforma gonoszossággal adnak géppisztolyt és kézilgránátot az iskola diákoknak és antiszemizmussal a minden haladástól elmaradt, mesterlégién elállatiasodott Földnélküli Jánosoknak.

Kovács Imre a következőket írja: „Valljuk, állítjuk, hogy a magyarságnak a magatartásán van igazánivalója. Van igazánivalója, hogy végre a megbékélés helyreálljon. Örömmel látjuk, hogy a megbékélés, a felekezeti megnyugvás előmozdítására társadalmi mozgalom indult. Ismerjük a hűbőket, tudjuk, milyen szörnyűségeket követtek el a zsidósággal szemben. A teljes megnyugváshoz, a teljes megbékéléshez azonban nemcsak a magyarságnak kell igazánia magatartásán, hanem a zsidóságnak is. Ezt a mondatot nagy alázattal, nagy

aggódással és nagy szorongással irtuk le: nem értik-e félre? Nem szeretnénk, ha félreértenék, mi azt szeretnénk, ha végre egyszer zsidók és keresztények feloldódnának abban a tudatban, hogy emberek vagyunk és mindannyiunknak emberek módjára kell élnünk, dolgoznunk, viselkednünk. A megbékélésnek, a megnyugvásnak ez a legfontosabb előfeltétele.”

Igaza van Kovács Imrénél, hogy teljes megbékélésre van szükség. Örülünk, hogy Kovács Imre, a Nemzeti Parasztpárt egyik nagytekintélyű irányítója, beáll a megbékélés hirdetői közé. Egyáltalában nem kifogásoljuk, ha megmondják a hibáinkat, hiszen minden embernek és minden embercsoportnak természetesen lehetnek és vannak hibái és kritikálható pontjai. Nem kifogásoljuk az esetben, ha a bírulat jószándéku és ha a hibák megállapítása és csoportosítása nem egyoldalú beállításon alapszik és mögötte nincs ártni akaró szándék. De azt mindenestre leszögezzük, hogy senki sem vágyik úgy békés életre, mint az anynyi békéllenséget, üldözöttséget végigszenvedett az a zsidóság, amelynek lételemé a béke.

A hajduszoboszlói példa

A Kunmadarassal kapcsolatos visszhangok közé tartozik a Hajduszoboszlói Nemzeti Bizottság-nak az a kiáltványa is, amelyet — mint az igaz emberiség és a becsületes demokrácia dokumentumát — kommentár nélkül ideiktattunk:

„Hajduszoboszlói Népéhez! A Nemzeti Bizottság megdöbbentését értesült azokról a zsidóságot vádoló hamis hírekről, melyek az utóbbi hetekben az országban és városunkban is elterjedtek.

A Nemzeti Bizottság otromba hazugságnak bélyegezi ezeket a rémhíreket, amelyeket sötét szándéku, reakciós elemek fel-forgató éjjelrel eszeltek ki s rövidlül, hisztékony emberek felhasználásával terjesztettek.

A Nemzeti Bizottság megállapítja és figyelmeztet arra, hogy az alapelküll rémhírek foitán előálló s esetleg tettekben is kitörő nyugtalanság és zsidógyűlölet nemcsak ellenükben áll a demokráciával és az emberiséggel, de országunk sorsára végzetes következményekkel járhat, annak katasztrófájára vezethet.

A Nemzeti Bizottság felhívja a város népét, tartózkodjék a köznyugalmat zavaró hírek ter-

jesztéstől, azoknak hitelt ne adjon, a rémhíterjesztőket adja a hatóság kezére s nyugalmát minden körülmények között őrizze meg annál inkább, mert a rémhíterjesztőkre és igazgatóságukra a fennálló törvényes rendelkezések értelmében súlyos büntetés vár."

Ugyanilyen szellemű és ugyanilyen hangu kiáltványokat bocsátottak ki a Nemzeti Bizottságok több más városban is.

A kultuszminisztérium körrendelete

Lapunk más helyén teljes terjedelemben közöljük a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter 63.306/1946. számú körrendeletét, amely arról intézkedik, hogy a középiskolák tanácsai vizsgálják fel a tanulókat az antiszemitizmus iránti veszedelemről és a demokrácia ember-szerető szelleméről.

Hol késik a cáfolat?

A Kunmadarassal kapcsolatos hangok és visszhangok közé tartozik a hercegprímásnak az a különös nyilatkozata is, amellyel a *Képes Figyelő* című hetilap hasábjain *Vásárhelyi Ferenc* foglalkozik. E nyilatkozat értelmében a hercegprímás igen megértően emlékezik meg a kunmadarasi esetről, amelyet szerinte a zsidók provokáltak ki.

A hercegprímás nyilatkozatával foglalkozó cikk megjelenése óta már napok teltek el. De cáfolatát mindaddig nem olvastuk. Azt kell tehát feltételeznünk, hogy valóban elhangzott. Őszinte megdöbbenéssel tölt el bennünket ez a tény, mert azt mutatja, hogy az ország nagy egyháza, ahelyett, hogy fentartásánálkülj a legerélyesebben és a legerőteljesebben ítélné el a szomorú hírhedségre szert tett kunmadarasi rémtettet, kijelentésével csaknem szankcionálja, amikor a zsidókat, mint az eset „provokálóit” állítja a keresztény közvélemény elé. Mi és velünk együtt az ország minden más vallású, de az ország sorsáért aggódó, a demokrácia fenntartásáért és megerősödéséért őszintén küzdő és dolgozó polgárai azt hittük és vártuk, hogy az egyház a maga hatalmas és az ország legkisebb falujáig is eljutó apparátusával kiáll a gonosz, aljas, ostoba vérvádhíresztelések és vakmerő rágalmak terjesztői ellen, szószékről és egyéb nyilvános összejövetelekben való felszó-

Helyeseljük a magyar nevelésügy legfőbb intézőjének megnyilatkozását. Megvalljuk: régóta vártunk már erre, bár tudatában vagyunk annak is, hogy nemcsak a diákságot kell felvilágosítani és átnevelni, hanem sokhelyt, sajnos, a tanárságot is. Mert milyen demokratikus szellemet és milyen emberszeretet-hirdetést kaphatnak a fiatalok az olyan professzoroktól, akik sokszor lépten-nyomon tanusítják magatartásukkal és kijelentéseikkel, hogy képtelenek beleilleszkedni a demokráciába?

A belső magyar jövőendő végeredményben nevelés kérdése. El kell érkeznie a magyar demokrácia ama második fejezetének is, amikor — rendőri intézkedések és bírói ítéletek helyett — a nevelésnek kell megoldania a demokratikus politikai és gazdasági rend teljes megerősödését.

lalásokban felvilágosítja, kioktattja hiveit, hogy soha, de soha többé meg ne ismétlődjenek a kunmadarasihoz, hasonló „cselekmények” az ország jóhírnevének meghurcolására és az egyetemes magyarság kárára.

S legyen szabad ugyanitt szóvá tennünk *Koródi-Katona* Jánosnak, a józsefvárosi Credo-egyesületben tartott előadását is, amelyben többek között a következőket mondotta: „Mi, katolikusok, élesen szemben állunk azzal, ami Kunmadarason történt... Igazságos ítéletet kívánunk, hogy az többé ne történjen. Viszont kívánjuk a zsidóság józan többségétől, hasson mérséklőleg a maga körében minden indokolatlan erőszakkal és tulkapással szemben.” Őszintén megvalljuk, amikor e kijelentést elolvastuk, azt hittük, hogy káprázik a szemünk. Hol jelentkezett zsidó erőszak és tulkapás? Ózdon, Kunmadarason, vagy a többi ilyen helyen? A zsidók nem áldozatai, hanem elkövetői voltak az erőszaknak és tulkapásnak? Valóban nem értjük, hogyan lehet Kunmadarassal kapcsolatban „zsidó erőszakra” és tulkapásról beszélni. Az ilyen, látszólagosan jóakaratu nyilatkozatok egyáltalában nem alkalmasak a lelkek megnyugtatására és a félrevezetett, hazug jelszavakkal, ostoba rémábrándokkal felizgató tömegeknek helyes utra terelésére. Az ilyen beszéd jóval többet árt, mint

használ, — ha ez utóbbi célból is mondatott el.

Nem fontos, de ha már a *Koródi-Katona*-féle nyilatkozatról írunk, szóvá kell tennünk az ugynevezett „védőlevelek”-re vonatkozó statisztika téves adatait. Amíg ugyanis a pápai nunciatura által kiadott védőlevelek számát a ténylegesen kiadottak számában jelöli meg *Koródi-Katona*, addig a többi követéségét a hivatalosan engedélyezett számban közli, holott ma már köztudomású, hogy ugy a svájci, mint a svéd védőlevelek száma lelkes zsidómentők jóvoltából és közreműködésével sokszorosan felülmúlták a hivatalosan engedélyezett védőlevelek számát. Ezt csak a kérdés pontossága és nem fontossága szempontjából említjük meg.

AUTÓ

SZANISHOLA

Hatóságilag vizsgált felelősséggel.

Hikádé

Teréz-körút 7

Tel. 224-862

KERDER autószaktányvek

Szerencse sorsjegyek

GETTLER BANK- ÉS VÁLTOZLET
BUDAPEST, ANDRÁSSY-ÚT 42.
A nyereményeket húzás után AZONNAL KIFIZETJÜK!

Kávéház, vendéglői berendezések

**GYORSMÉRLEGEK,
NATIONALKASSZÁK,
IRÓGÉPEK,**

vétel eladás.

Stanol

Népszínház-utca 31

ARANY ÉKSZER

Herzog József

RÁKÓCZI-ÚT 4
TEL. 427-355
ARANYMÉRLEG KAPHATÓ.

Szolnoki képeslap

Szolnok, 1946 június

A szolnoki zsidóság aránylag szerencsésen vészelte át a deportációk korának tizedelését, sőt fordított értelemben vett tizedelését. Míg más városokból, például a Dünántalon a zsidóság tizedrésze sem maradt életben, Szolnok 1500 zsidója közül 600 szolnoki zsidó férfi és nő tért vissza Bergen-Belsenből és Ausztriából, közöttük mintegy 50 gyerek. *Halász József*, a szolnoki hitközség vezetője kérdésünkre kijelentette, hogy Szolnokon — ami az országban nagyon ritka jelenség — több teljes zsidó család van együtt, a templom teljesen ép, az anyagi helyzet aránylag türethető és egyenletes. Ugyanezt mondják a többiek is, a szolnoki zsidók, akik mindig híresek voltak fejlett zsidó érzésükről és kulturájukról. Itt működött például a „Kiss József zsidó irod. kör”, ahol *Szabó Barna*, *Rusznayk Sándor*, *Tabán Gyula*, *Klein Henrik* vezetése alatt nemcsak szokványos provinciális matinékat tartottak, hanem állandóan kapcsolatban voltak a magyar és a magyarországi zsidó szellemi élet centrumával. A szolnoki Művész-telepnek, melynek újjáépítésében nem kis szerepet játszott a zsidó *Bihari* és a zsidó *Fényes Adolf*, legteljesebb támogatói a szolnoki zsidók voltak és a szolnoki zsidó templomot és a temetőt nem egy országos hírű művész festette le.

Annál szomorúbb, hogy az aránylag szerencsés és konzolidált szolnoki zsidó közösség ma semmiféle kulturéletet nem folytat. Papja nincs, a *Kiss József-kör* még nem támadt fel halottalból, az emberek — mint maga az elnök panaszoja — közbülsőek a kultúra kérdéseiről. „Itt tartják nálunk a kunmadarasi pert — mondotta nekünk dr. *Rényi Pál*, a szolnoki zsidóság egyik vezetőgyűlési tagja — és bizony mi sem gyászisten-tisztelettel, sem más formában nem adtuk tanujelét annak, hogy gerinces emberek, hogy igaz zsidók vagyunk.”

A szolnoki példa kapcsán meg kell állapítanunk, hogy a vidéki zsidóság, ahol biztonságban is van és gazdasági nyomorúsága sem veszélyes, szellemileg példátlan nyomorúságban él. „Miért nem jönnek le hozzánk a zsidó írók, művészek, tudósok? — kérdezik tőlünk a szolnokiak és ez a kérdés még sokáig ott visszhangzik lelkünkben. Miért nem mennek le vidékre a magyar zsidóság szellemi emberei? Le kell mennünk, meg kell teremtenünk a magyar zsidóság kulturális vérkeringését.

a. g.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter körrendelete a közép- és középfoku iskolákhoz az antiszemita kilengések tárgyában

A vallás- és közoktatásügyi miniszter az alábbi körrendeletet adta ki:

MAGYAR VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERTŐL.

63.366/1946. V. ii. o. szám.

TÁRGY: Körrendelet a közép- és középfoku iskolákhoz az antiszemita kilengések tárgyában.

KÖRRENDELET

a rendelkezés alatt álló közép- és középfoku iskolák Igazgatóihoz.

A gyűlölködés szörnyű rombolásai után, a múlt év tavaszán az új demokratikus Magyarország az újjáépítés útjára lépett. Az újjáépítésnek kettős irányban kell folyania: a lelki-szellemi és az anyagi gazdasági élet irányában.

A gyűlölet széttagolt bennünket. Faji, vallási ellentéteket támasztott magyar és magyar között, a szeretet eszményét sárba tiporta. Gyermekeket és aggastyánokat, nőket és férfiakat öldötek, kínoztak, gyilkoltak százezer számára azok, akiknek szívéből kihalt az emberies érzés.

A demokrácia szereteten, testvériségen épül. Faji, vallási különbségeken felülemelkedve, a tiszta emberiség nagy közösségében egyesül az egyéneket egy nemzetben belülről.

A demokratikus Magyarország felépülését akadályozzuk meg, ha nem törekszünk a múlt sebeinek gyógyítására, a gyűlölet kikutatására és az igazi magyar testvériségnek a szívbe való meggyökereztetésére.

Különösen szükség van arra, hogy a bontakozó, fejlődő ifjúi szívektől tartsuk távol a gyűlölet szellemét. Értessük meg a minden szépre, jóra fogékony, a rossztól és gyűlölkö-

déstől természetesen efferdülő ifjú szívekkel, hogy valaha, most, lejutottságukban van szükség a mindeneget egybekapcsoló emberiségre.

Magyarország, mint annyiszor történelme folyamán, most is ott áll az élet kapuja előtt. Most még zárva van előttünk. Az élet kapuja csak akkor nyílik meg előttünk, új élet-lehetőség csak akkor lesz számunkra, ha jelét adjuk annak, hogy őszinte szívekkel, teljes átérzettséggel és odaadással akarjuk járni a demokrácia útját. Ez biztosítja számunkra önmagunk megbeesülését, szomszédaink barátságát, a magyarságnak jóindulatát.

Utasiom a rendelkezésem alatt álló közép- és középfoku iskolákat, hogy a legközelebbi mindennapi kérdések óráján a fent vázolt gondolatok jegyében tárgyalják az eléggé el nem térhető antiszemita és itt-ott történelmi megnyilatkozások. Tárják fel a tanulóknak az új újjáépítés szükségességét; mutassanak rá a gyűlöletből fakadó szélsőséges kilengések nemzetromboló káros következményeire, bel- és külpolitikai szempontból egyaránt. Buzdítsák a tanulókat: legyenek a maguk kis körében is a demokratikus testvériség harcosai s így a maguk szűk körre szorítkozó munkájával is járuljanak hozzá az új, boldogabb, demokratikus Magyarország újjáépítéséhez.

Budapest, 1946 évi május hó 28-án.

A miniszter helyett:

Dr. Bassala Zoltán s. k.
államtitkár.

*

A rendelet kibocsátását lapunk más helyén mellátjuk.

SZÉLJEGYZETEK A KUNMADARASI PERHEZ

Irta: ANTAL GÁBOR

Csak öt percig kell tartózkodnunk a szolnoki vármegyeház nagytermében, hogy megérezzük, mi a különbség Tiszacsizlár és Kunmadaras között. Tiszacsizlár az „urak” vérvádja volt, a vármegye népelnyomó kiskirályai híresztelték a szörnyű mesét az elünt Solymosi Eszterről, hogy eltereljük a figyelmet a saját gyalázatosságairól. Kunmadaras a nép vérvádja, a mezillásosoké, a Kabai Tóth Esztereké, a Vona Sándoré, aki még irni-olvasni sem tud, a 15–16 esztendő suhanoké, akik most mezillás, rongyosan ott ülnek a vádlottak padján, látszik rajtuk, hogy maguk sem tudják tulajdonképpen, hogy mit is esedekedtek. Ha szabad azt mondanunk, Tiszacsizlár vérvádja még „disztíngváltabb” volt, mint Kunmadarasé, mert egy tényleg elünt leánykával hozta kapcsolatba a

borzalmas dajkamesét, de amit itt kell hallanunk, a „paprikás-sá főzött”, „kolbászba töltött” magyar gyermekek husáról, amit Kántor Juliannától, a „jó-ságos”, kövér falusi kofaasztonytól Fodor Ferin, a négy-polgáris fiatal gazdálagnyén keresztül az ügyeletes madarasi rendőrös tagjaig a vádlottak és a tanúk egy szempillantás alatt elhitték, az valami olyan neandervölgyi, olyan primitív és perverz egyben, hogy a hallgató nem hiszi el, hogy a huszadik században él.

Nagy Bálint például. Ez a Nagy Bálint 15 éves, csenevész suhanc, kopott, prémes kabátba burkolva értetlenül hallgatja a hosszú-hosszu tárgyalást. Anyja ott ül a közönség körében, Magyar Lászlónak hívják, mert a gyerek törvénytelen. Leülünk az asszony mellé és beszélgetni kezdünk vele az „ügy”-ről.

— Kérem, nekünk nem volt soha bajunk a zsidókkal. Én sokat köszönhetlek a Rosinger apjának (Rosinger volt az a zsidóember, aki Nagy Bálint hat társával együtt a karcagi országúton kövekkel, husángokkal agyonvert). A Bálint mindíg jó gyerek volt, sőt az a baja, hogy nagyon is szolid gyerek...

— Hát mondja, asszonyom — tesszük fel a kérdést, — maga azt mondja, hogy a Bálint szolid gyerek volt, aki nem bántott soha senkit.

— Igen, kérem.

— Hát akkor miért bántotta ezt a zsidót, akivel maguknak soha nem volt bajuk.

— Bajunk nem volt, de tesszik tudni, a németek odahordták a mi húzunkba a Rosinger bátyjának, a Bólinak a butorait, más butorunk nem is volt. Aztán, mikor a Józsi hazajött, az ő butorait már elvitte a párt

és eljött az enyémért, hogy azok a Béla butorai. És elvitte. Az uram ekkor szidta a Rosingert, de nincs igaz, mikor a Takács Ferenc ma is a Schwarz bundájában jár és ő volt a párttitkár a faluban? Telán itt halotta meg a gyerek a dolgot...

Ujj Ferenc, a másik 15 esztendő körüli vádlott, édesapja öreg, megtört Tiborc. Kinn volt a szőlőben — most kapott a hold szőlőt — és amikor hazajött, már megvolt a „baji”. Azt mondja, hogy a gyerek az gyerek és tesszik tudni, milyenek a gyerekek. Biztos benne, hogy a gyereket szabadon engedik. (Az orvosi álláspont szerint Rosinger az a tégla ölte meg, amit Ujj Ferenc vágott a szerencsétlen ember halántékához.)

*

Egy jelenet. Megjelenik tenykihallgatásra az össze-vissza köztöltött, alig támaszkodó Weinberger Ernőné, akinek férje és leánya még mindig kórházban fekszenek. Elmondja, hogyan rohantak rá, hogyan ütözték-verték, gyalázták őt, az idős és beteges asszonyt. Aztán egyszerre csak így szól: „Meg kell azonban mondanom, hogy volt

a szomszédban egy ember, Nagy János, aki mikor meglátott az árokban feküdni, odajött hozzám, megítatott és azt mondta: Drága Honkám, jöjjön, majd én megvédem. Ebben az emberben szív volt kérem... Weinbergerné különben sem vádaskodik. Nincs lenne bosszu...

Nem, ha jól megnézzük és megfigyeljük a tárgyalás egész anyagát és azt, ami a tárgyalás és Kunnadaras mögött van, ha kitépogatjuk azokat a titokzatos szellemi hajszálcsovéket, melyeken át a véres eseményekben ugyan részt nem vevő, a „piszkos munkától” undorodó, de a „piszkos munkát” talajdonképpen irányító Nagy János leventeközpontok és társai: az évszázados elnyomásban élő nép ösztöneit látszólag pillanatok alatt a végsőkig kirobantják, ha szemügyre vesszük azt a gazdasági és társadalmi válságot, melyben most a magyar falu él, nem lehet bennünk bosszu. Bosszu helyett a magyar zsidóság akkor védekezik legjobban a nemcsak a zsidóság testi, hanem az emberiség, az örök humánus erkölcsi integritását sértő pogromok, vérvádak és gyűlölethullámok ellen, ha belakapcsolódik az emberiség haladó erőinek akkora a szent munkájába, mely védbáncsot, tisztultabb társadalmat akar építeni. Ujj Ferencnek és az Ujj Ferencnek sürögő és radikális pedagógiai behatásra van szüksége. Ez olyan kulturfeladat, melyre már nagyon régen égető szükség lett volna. Örömmel vettük tudomásul, hogy néhány városban — Pécs, Hajdúszoboszló, Veszprém — a kunnadarasi esettel kapcsolatban plakátok jelentek meg az utcán, melyben a pártok, az egyházak és a kulturintézmények dőlnek a rejtőzékeny vérvádat és meghirdetik azokat a szemináriumokat, melyek felvilágosítják a népet ebben a kérdésben. De a felbujtók és a szándékos gyilkosok felett, mert Kunnadarason voltak és vannak ilyenek, már nem az iskolának, hanem a bíróságnak kell itélnie. Szintay Kálmán, a szolnoki per ügyésze, aki mélyreható, felvilágosító, a kérdés egészét átfogó kérdéseivel nem egyszer adta a per folyamán tanujelét annak, hogy Kunnadarast ő nem tartja olyan kérdésnek, melyet akár egy puszta bírói ítélettel, akár csakis kulturális lecsillapítással el lehet jutatni, azt mondta a tárgyalás végén.

...A kérdés sokkal bonyolultabb, mintsem a rögtönítélő bíróság teljes egészében és megnyugtató módon fel tudná dolgozni, de bizony benne, hogy a felbujtók személyének tisztázása után az aktív résztvevők személye, akik persze szintén nem

szabadulhatnak az igazságszolgáltatás sújtó keze alól, szintén világosabban áll majd előttünk...

Tiszaszőlőn a borzalmas váddal gyanúsított falusi zsidók, ahogy Erdélyi József írta hírhedt uszító versében — a „szakállasok” ültek a vádlottak padján, most azok, akik elhitték és „aktivizál”-ták a vádat. De hisszük és bízunk benne, hogy hamarosan a vád terjesztői, sőt kitalálói is ott reszketnek majd méltó félelmükben azon a padon, melyre nem a meglámadott zsidóság, hanem a meglámadott emberi méltóság és a meglámadott magyar becsület ülteti őket.

Keressük két deportált fiunkat!

Hoffmann Emil

született 1923 Sopron,

Hoffmann Erich

született 1927 Sopron.

KISTÁRSARÓL 1944 július 19-én BIRKENAUBA vitték mindkettőt, ott a Kleidungs-kammerban dolgoztak. 1944 október 20-án ORANIEN-BURGBA, onnan SACHSEN-HAUSENBA, onnan ORDRUPFA vagy MAGDEBURGBA (Thüringia) kerültek. Kétségbeesett szüleik könyörögnek, aki tud róluk, értesítsen.

Minden költséget szívesen megtérítünk.

HOFFMANN Dávid, Budapest, VI., Paulai Ede-u. 67.

KERESSÜK KÉT DEPORTÁLT LEÁNYUNKAT! Mauthausenben felszabadultak!

KI TUD

Breitner Liviáról

(Lili)

szül. Budapeston, 1926. II. 13-án, akit 1944 október 23-án a Kisok-pályáról vitték el és állítólag 1944 XII. hó végéig Borsokon volt. Onnan Ravensbrückbe majd 1945 I. 16-án Venusbergbe (Chemnitz mellett) vitték munkára. Aprilisban azonban Mauthausenbe vitték és május 9-én az amerikaiak felszabadították. Állítólag körülményben volt.

További BORSOKAIKI KI TUD LEÁNYOMRÓL

dr. Fábrián Tiborné

szül. BREITNER MAGDARÓL, (volt székelyi főrabbi felesége) szül. Budapeston, 1929. XII. 13-án, akit 1944 X. 23-án a Kisok-pályáról vitték el és állítólag 1944 XII. hó végéig Borsokon volt. Aki további sorsukról felvilágosítást tud adni, nagyon kérjük, értesítse szüleiket, az anyát. Felvilágosításra ellenőrlés. Minden költséget megtérítjük. BREITNER EMANUEEL vaskereskedő, Budapest, VII., István-ut 41-43. (Cserháti-utcai oldalon) 9-2-ig. Telefon: 425-167.

Zsidó Világkongresszus és Jewish Agency for Palestine

Magyarországi Képviselete, Statisztikai és Tudakozó Hivatalának, (Budapest, V., Wekerle-Sándor-u. 7.) közleménye

Az alant felsorolt személyek részére külföldről levél, vagy üzenet érkezett. Kérünk mindenkit, aki nevezettekről felvilágosítást adhat, közölje azt hivatalunkkal (V., Wekerle-Sándor-u. 7., Tel.: 166-609.) szombat és vasárnap kivételével, d. e. 9-1 óra között.

A címzett neve, külföldről megadott lakáscím, kereső:

- Dr. Ferenczi Károly sz. 1909. P. Sa. 1/g/2. Keresi: G. Klein, Délamerika.
- Fehérvé, Bálint Klára sz. 1905. Mohács. Budapest, Gábor Á-u. 11. P. Au. 1/d/7. Keresi: Bálint Imre, Ausztrália.
- Kovács Éva, 18 é. Budapest. P. Sa. 1/a/1. Keresi: Josef Rauchwörger, Délamerika.
- Mátrai Endre, sz. 1900. P. Sw. II/1/1. Keresi: Jüdischer Zentralkartotek.
- Rubinstein Margit, 33 é. Budapest. P. Sw. II/4/2. Keresi: Amerikai rokonok.
- Weinberger Julia, Budapest. P. Sw. II/g/3. Keresi: Amerikai rokonok.
- Krausz István, sz. 1906. Budapest. P. Sw. II/c/6. Keresi: Zinner Lili, Sao-Paolo.
- Budai Magda, sz. 1920. Budapest. P. Sw. II/c/18. Keresi: Pallo Budai, Barcelona.
- Kikla Sára. P. E. II/h/9. Keresi: Berkovits Méir, Paleszt.
- Adler Szeréna Sára, 38 é. P. E. II/j/4. Keresi: Adlerstein Méir, Palesztina.
- Lehenkorn László, 24 é. Budapest. P. Fr. I/j/1. Keresi: Tesser Chajim, Belsen Camp.
- Sturm Adolf, 24 é. szül. Tanew. Budapest. P. fr. I/j/2. Keresi: Tesser Chajim, Belsen Camp.
- Paneth Izák rabbi. Budapest. P. Fr. I/g/20. Keresi: Henry Goodman, Detroit.
- Csuka Zoltán, Budapest. P. fr. I/1/4. Keresi: Csuka Hona, Berlin.
- Grosz Andor. Budapest. P. fr. I/1/13. Keresi: Fred Erber, Newyork.
- Siegelbaum József és Engle. P. fr. I/1/1. Siegelbaum László, Grenoble.
- Frankl Gyula, sz. 1871. Budapest, Légrády K.-u. 18. P. Fr. I/d/1. Keresi: Paul Frank, USA.
- Grünkraut Viktor, 1908, Kalvaria. Budapest. P. L. II/n/4. Keresi: Ruth Grünkraut, Svédország.
- Slamovits Lipót, Sátoraljauj hely. P. L. II/n/14. Slamovits Heilpern, Svédország.
- Hakermann Hermann, Budapest. P. L. II/n/15. Slamovits Heilpern, Svédország.
- Eckstein Sára, Sátoraljauj hely. Budapest. P. L. II/n/16. Slamovits Heilpern, Svédország.
- Braun Saut, 25 éves. Magyarország. P. L. II/n/28. Gilta Eckerova, Slowakei.
- Silberstein Dávid, 1900. Budapest. P. L. II/n/30. Livia Silberstein, Svédország.
- Silberstein László, 1930. Budapest. P. L. II/n/37. Livia Silberstein, Svédország.
- Blumenstein Ervin, 1897, Wien. Budapest. P. L. II/n/45. E. Schwabinger, London.
- Blumensteiné, sz. Blumenstein Heria, 1905, Wien. Budapest. P. L. II/n/46. E. Schwabinger, London.
- Blumenstein Péter, 1939, Wien. Budapest. P. L. II/n/47. E. Schwabinger, London.
- Leimödörfer András, 1914, Budapest. Oroszországban, musz. P. L. II/o/13. Mr. Reynolds, London.
- Dr. Ambrus Margit, 1902. Debrecen. Budapest. P. L. II/o/14. Kozma, England.
- Müller Hona, 1919, cseh állampolgár. 1944-ben Budapestet volt. P. L. II/r/2. Davidovics Helén, Svédország.
- Grosz Béla, Nagygyere, Warzein. P. L. I/v/1. Giskan Dávid, Jeruzsálem.
- Schneider Kurt, 1886, Budenitz. Ricsa tábor. P. L. I/v/18. Kurt Schneider, Tel-Aviv.
- Bloch Egon (vagy Edon és családja). Budapest. P. E. II/T/1. Keresi: Zentner Ervin, Tel-Aviv.
- Birnbaum Béla. Budapest. P. M. 113/1. Keresi: Durstné, Karlsruhe.
- Lengyel Ferenc. Budapest, Zoltán-u. P. M. 113/10. Keresi: Lengyel Imre, Stuttgart.
- Glickmann Lipe, 1915, Varsó. Budapest. P. P. I/d/1. Keresi: Glickmann Rubin, Lodz.
- Bleier Endre, 1910, Szentés, Orosz fogságban. P. M. 114/1. Keresi: Bleier Lenke, Svédország.
- Szegei Regina, 1915, Varsó. Budapest. P. M. 114/3. Keresi: Jerusalemben.
- Farkas Abrahám és Gizella, sz. Herinse. Magyarország. P. M. 114/4. Keresi: Páris.
- Popper Dávid és családja. Bp. P. M. 111/3. Keresi: Poppes Emma, New-York.
- Bergsmanné, sz. Kauders Irén, 1915, Szeged. Budapest. P. Sch. V/k. F7. Keresi: Vámos Lili, Stockholm.
- Glück Anna, sz. 1920. Bergense Belsenbe dep. P. Sw. II/c/80. Keresi: Bányai Mihály, Zürich.
- Dr. Vajda Tóder. Budapest. P. Sw. II/c/139. Keresi: Weisz Zsuzs, Genève.
- Nárai Ferencné sz. Güllner Renée. 1902, Bécs. Budapest. P. O. II/1/1.
- Alter Eszter és Abrahám. Bp. P. O. I/k/9. Keresi: Schermann Tamara, Róma.
- Maróni Bianka. P. O. I/k/27. Keresi: Vitali Elza, Milanó.

HOGY TÖRTÉNT?

XXV.

Az auschwitzi második jegyzőkönyv

„1942 június 14-én hagytuk el Nováky-t, átutaztunk Zsolnán és 5 óráker este érkezünk Zwardonba. Itt kiszálltunk és megszálltunk minket. A transzportot SS legények vették át. Egy SS legény hangosan adott felhíróbeszédet a kifejezést afelel, hogy víz nélkül utaztunk. „Ezek a barbár szlovákok még vizet sem adtak.“ Tovább utaztunk és két nap múltán megérkezünk Lubliába. Alighogy a vonat megállt, a következő parancs érkezett: „a 15 és 50 között munkabőrök szálljanak ki. A gyermekek és idősek vagónban maradnak.“ Kiszálltunk. Az állomás híján SS legényekkel volt körülvéve, akik géppisztolyokkal voltak felfegyverzve. A kocsiakat, ahol a munkaképtelenek, gyermekek és öregek maradtak, lezárták és a vonat tovább ment. Hová s vajjon mi történt az utasokkal, nem tudjuk.

A parancsnoklást az állomáson egy SS rajvezető vette át, aki azt mondta, hogy hosszabb utat előtt állunk, aki a csomagját magával akarja vinni, megteheti, aki azt hiszi, hogy nem bírja, azokat egy kézenlétben álló teherkocsira rakhatja. Ez a kocsi biztosan meg fog érkezni. Társaim egy része csomagját magával vitte, míg a másik része a kocsira rakta. Mindjárt a város mögött egy gyárat láttunk „Bekleidungswerke“ felirattal. A gyár udvarán vagy 1600 ember áll sorban, piszkos, esikos fegyverruhában, szemmelátóval az arcukon. Ez a látvány, — minthogy felismerhettük, hogy zsidók állnak előttünk, — nem volt reménytelenítő. Egy magaslata ére, váratlanul megpillantottuk az igen terjedelmes barakkot, amely 3 méter magas drótsűrűvel van körülvéve. Alighogy állítottam a tábor kapuját, a nagyszombati Winkler Macot pillantottam meg, aki figyelmeztetett rá, hogy itt minden csomagomat és ruhámat elszedik. Körülöttem már előbb ideérkezett szlovén zsidók állagaitak, teljesen lerongyolt fegyverruhában, lenyitott hűjjal, meztelen, vagy facipőben, sokan erősen duzzadt lábakkal. Felmészert és egyéb apróságokat koldultak tőlünk. Amennyire lehetséges volt, elosztottuk holmunkat, mert tudtuk, hogy elveszik tőlünk, amit magunknál tartunk. Az anyagraktárhoz vezettek, ahol valóban mindent be kellett szállatnunk. Innen futólépcsőn egy másik barakhoz kergettek, ahol meztelenre vetkőztettek, a hajunkat lecsírták, egy tuss alá állítottak, majd fegyverruhát, felsőruhát, facipőt és egy sapkát kaptunk.

Engem az úgynevezett II. munkaszakaszba osztottak be.

Az egész tábor 3 ilyen munkaszakaszba állított, melyek egymásról drótkerítéssel voltak elválasztva. A II. munkaszakaszba szlovák és cseh zsidókat osztottak be. Két napon keresztül kizárólag arra oktattak, hogyan kell sapkákat köszönéshez emelni, ha egy némettel találkozunk. Ezenkívül szakadó esőben órák hosszat végeztettek velünk soraközös gyakorlatokat.

A barakok berendezése egészen eredeti volt. Csupán három, egymásra állított igen hosszú asztalból állott. Az asztalok alatt, valaminek az asztalok mindegyikén febdtek a foglyok.

Reggelre levest kaptunk. Ez annyira sűrű volt, hogy kézzel kellett enniünk. Délben hasonló levest kaptunk, estére pedig u. n. „leát“, hozzá 30 dkg élelmezhetlen kenyert. Ezenkívül 2—3 dkg gyümölcsöt, vagy müzslit, természetesen a lehető leg-
alányabb minőségben.

Az első napokban a tábori himnusz kifogástalan éneklésére helyezték a fősúlyt, órák hosszat állottunk és gyakoroltuk:

*Aus ganz Europa kamen
Wir Juden nach Lublin
Viel Arbeit giebt, zu leisten
Und dies ist der Beginn.*

*Um diese Pflicht zu leisten
Vergiss Vergangenheit
Denn in der Pflichterfüllung
Liegt die Gemeinsamkeit.*

*Drum rüstig an die Arbeit
Ein jeder halte mit
Gemeinsam wollen wir
schaffen
Im gleichen Arbeitsschritt.*

*Nicht alle wollen begreifen
Wozu in Reihen wir stehen
Die müssen wir dann zwingen
Dies alle zu verstehen.*

*Die neue Zeit muss alle
Uns alle stets belehren
Dass wir schon nur die Arbeit
Der Arbeit angehören.*

*Drum rüstig an die Arbeit
Ein jeder halte mit
Gemeinsamen wollen wir
schaffen
In gleichen Arbeitsschritt.*

Az I. munkaszakaszban szlovén zsidók voltak, a II. munkaszakaszban szlovén zsidók és cseh zsidók, a III. munkaszakaszban partizánok. A III. munkaszakaszba beosztott partizánok a barakkjukba voltak zárva. Nem dolgoztak, barakkjaikat nem hagyhatták el. Az őrség nem mert közelükbe lépni. Tulzsfolt barakkjaikban halomszámra haltak meg; az

őrség, ha csak lehetett, lölt rájuk.

A „capok“ birodalmi németek és csehek voltak. Az előbbiek a foglyokkal brutálisan bántak, míg a csehek, ahol csak lehetett, segítettek. A táborfelügyelő egy Galhavy nevű holicsi elgány volt, helyettese egy Mittley nevű szeredi zsidó. Nyilvánvaló, hogy Mittley ezt az állását brutálisának köszönhet. Hatalmi pozícióját arra használta fel, hogy a másik antegy is súlyosan sújtott zsidókat még jobban kínozza. Ha csak garaszt lehetett, nem mulasztotta el.

Az esti parancsolvasásnál SS legények bántalmaztak. Órák hosszat álltunk a szabadban és a nehéz napi munka után a himnusz kellett énekelniük. A dal egy öreg zsidó karmester, az ostaraiak és botlikak sürin használó SS legények habotája közben egy közeli ház tetejéről dirigálta.

Egy rabbi tragikus halála

Tragikus módon hunyt el Eckstein szeredi rabbi. Egy alkalommal valamivel megkéssve érkezett a parancsolvasáshoz, mert gyomorrontása folytán az ágyékszéken volt. A rajvezető erre lábánál fogva kétszer egymásután mélyen belemártotta az ágyékszék nyílásába, utána hideg vízzel leöntötte és revolverével agyonlőtte.

Az I. és II. munkaszakasz között állt a krematórium. Itt égették el a hullákat. A haláloszálló szám munkaszakaszoként, kezdetben 6—8000 személyes létszám mellett, kb. 30-at tett ki naponta. Ez a szám rövidesen öt-hatszorosára emelkedett. Később ismétlődtek esetek, hogy a betegszobából 11—12 beteg a krematóriumba vittek, ahonnan ezek többé nem tértek vissza. A krematórium villanyfűtésre volt berendezve és orosz foglyok kezelték.

A rossz élelmezés és az elviselhetetlen általános viszonyok folytán különböző betegségek terjedtek el közöttünk. A nagyon gyakori súlyos gyomorbántalmakon kívül, gyégyíthatatlan lábdegenat szedte áldozatait. Az embereknek megdagadt a lábuk és nem tudták mozditani. Ezek közül mind többet és többet vittek a krematóriumba, ahol előttem ismeretlen módon meggyilkolták. Mikor azután 1942 június 26-án 70-re szállott a szerencsétlenek száma, elhatároztam, hogy kihasználom az éppen kínálkozó alkalmat és önként jelentkeztem az Auschwitzba való áthelyezésére.

Kiütéses tifuszjárvány

1942 június 27-én beszolgalattam fegyverruhámat, polgári ruhát kaptam és egy transzporttal Auschwitzba utaztam, 48 óra hosszat utaztunk zárt vasúti teherkocsiban, víz és étel nélkül míg végre felhottan megérkezünk Auschwitzba. A bejáratnál a kapu felett elhelyezett felirat: „Arbeit macht frei“ (munka felszabadít) köszöntött. Az udvar tiszta, rendezett volt, a téglaépítmények és a körülöttük rendezten tartott pázsit jó benyomást kellettek, a primitív piszkos lublini barakok után. Azt hittük, jó eséret csináltak. Megérkezésünk után egy pincébe vezettek, ahol teát és kenyert kaptunk. Másnap elvették polgári ruháinkat, megölték a foglyszámunkat a hal karunk csukló feletti részére tetoválták, végül megölték a lublinihoz hasonló fegyverruhával láttak el és miután személyi adatainkat is felvették, az auschwitzi gyűjtőtábor szabályszerű „politikai foglyává“ váltunk.

Lakóhelyül a 17. számú blokkot jelölték ki számunkra, ahol a földön háltunk. A szomszédos házsorokban, amely azonban tőlünk egy fállal volt elválasztva, azok a szlovén zsidó leányok voltak elszállásolva, akiket 1942 márciusában és áprilisában deportáltak Szlovénziából. Mivel munkahelyünk már a nagy „örvezen“ kívül esett (a BUNA gyártelep építkezés „dolgozunk), a területet 10×10 négyzetméteres kiterjedésű területekre osztották fel. Minden ilyen négyzet egy SS legény őrzete alatt állt. Aki négyzetének határvonalát munka közben állt, az minden további figyelmeztetés nélkül, „szükségen érve“, lelőttek. Gyakran előfordult, hogy az SS legény a foglyot arra utasította, hogy a négyzet határain túlszárkó tárgyat hozzon el. Ha a fogoly a parancsnok eleget téve, négyzetének határvonalát állt, az SS legény lelőtte.

Néhány hetet kínzó munka után félelmetes kiütéses tifuszjárvány ütött ki a táborban. A legyengült foglyok százával hulláltak el. A tábor lezárták és a BUNA-építkezést megszüntették. Azokat, akik munkahelyükön még életben maradtak, 1942 június végével Kavcsbányába küldték, munkára. A munka itt, ha lehet, még nehezebb volt. Itt dolgoztam, amikor megfutamtam, hogy az „Aufbauungskommando“-nál munkahelyek kereskedtek meg. Felvételre jelentkeztem és meg is kaptam a kezeltést. Az „Aufbauungskommando“-nál 160 fogoly dolgozott, kizárólag zsidók. A tábor egy teljesen elkülönített részében dolgoztunk, ahol háztartásokból, hőfürdőkből és egyéb esomagokból álló halmok között dolgoztunk. Munkánk nből állt, hogy ezeket a csomagokat felnyitottuk, s a bennük levő tárgyakat fajták szerint köfte-

rekbe tettük, vagy külön raktárakba helyeztük el. Így pl. voltak fésű, tükör, konzerv, csokoládé, gyógyszer stb. koflerok. Az ügyemeni tárgyaknál megrakott koffereket tartalmuk szerint elraktároztuk. A ruhát és fehéreneműt egy nagy barakba vittük, ahol szlovenszói zsidó lányok rendezték és csomagolták őket, a textilcikkeket vasúti kocsiiban elszállították. A használhatatlan ruhadarabot egy nemeli textilgyárba, a használhatókat pedig egy berlini felruházó egyesületnek küldték el. Az értéktárgyakat, pénzt, aranyat, valutákat és drágaköveket a politikai osztálynak kellett beszovalgatni.

De nagy részét ezeknek az értéktárgyaknak az SS felügyelők ellopják, vagy pedig az itt foglalkoztatott foglyok tulajdonították el. E rendezési munkálatoknak főnöke, aki e téren ma már szaktekintély, Davidovits Albert, Iglórol. Davidovits a tisztjét még ma is beléli. A külföldi pártvezetők Wikfeldt, SS rohamvezető, durva, brutális ember, aki a leányokat is gyakran verte. A leányok naponta Birkenauból jöttek munkára. Az ott uralkodó állapotokról hallatlan dolgokat meséltek. Verték és kiszélezték őket. A halálosági arányszám nagyobb volt közöttük, mint a férfiak között. Hetenakát kétszer volt szelekeid. Minden nap új leányok jöttek munkára azok helyett, akiket közben szelektálták, vagy más módon haltak meg.

Az „Aufklärungskommando“-nál viszonylagosan kényelmes beosztásomat nem sokára elvesztettem és büntetésből Birkenaubába helyeztek át, ahol másfél évet töltöttem. 1944 április 7-én, társammal együtt sikerült megszökni.

Idáig szóltak a jegyzőkönyvek.

MUNKÁCSI ERNŐ

(Folytatjuk.)

KERESSEM

Gelbman Imréné

Molnár Magdol, két Ujfehértórol deportáltak Auschwitzba, onnan októberben Schlesienbe került. Ertesítést kér Molnár Imre özvegy-szeresze, Ujfehértó.

KI TUD

Schäffer Rudolf

Rákosszigeti lakó. Anyja neve: Löwinger Emma, 1941 októberben vitték el a h. Csepel „Üreg szarvakkal“ a gőzmozg. „Közép“.

Schäffer Rudolfnérol

(Rákossziget) szül. Réna Etel (Sárka), 1944 májusában laureáltak el Auschwitzba. Aki hármát tud rólok, értesítse Ungár Magdát, V., Kresz Géza-nál, V. emelet 8.

SZERENCSETLEN ANYA

kéri, jelentkezzen az a vállalkozó ember, aki tud róla, aki

Rudi (Öcsike)

nevű, 18 hónapos kórházban a gőzmozgól a felszabadulás után magával vitte. A fiúka most 2 1/2 éves, egyik füle mögött négy vágyás volt.

Krammer Mártoné, Király u. 30.

Vizsga a Fiuárvaházban

Olyanok a kicsi árvák is, mintha a leggondosabb anyai kéz mosta volna ragyogóra gyenge bőrüket. A szemü minden gyereknek egyformán csillog. Most valami olyan történik életükben, ami még soha nem volt és többé nem is lesz. Vizsgálják a Fiuárvaház első elemje. Az árvák, a félárvák és pár olyan kivételos gyerek is, mint az én kislányom, akinek mindkét szülője ott szorong a kicsi szobában, melyben iskolahelyiség hiányában, átvészelték az iskolaidőt. A tanítónéni a legtehetségesebb fiatal pedagógusok közé tartozik, de nemcsak tehetséges, hanem kedves és jó is, melegszi, akárcsak az igazgató bácsi, akit igazán nem feleltes hatóságként, hanem atyai kedves, jó és vidám barátként szeretnek a gyerekek.

Elhelyezkedünk a kicsi szobában, mi felnőttek is valahogy. A gyerekek vidámak, mi meghatottak vagyunk, hisz életbe induló kicsi gyermekeink, most először kell, hogy megállják a nyilvánosság előtt a helyüket. Olyan sokszor elképzelttem ezt a pillanatot, mióta kislányom megszületett. Olyan régen elképzelttem, hogy vezetem majd először iskolába a kislányomat. Hogy fogom meg kicsi kezét és büszkén sétálok vele a rövid uton, mely az iskolába vezet. És elképzelttem sokszor, milyen lesz az első vizsgálja. Előre feszítette keblemet a mámoros öröm és mennyire más-kép történt minden. Milyen könnyes szemmel vittem iskolába az ősszel, a sírás fojtogatta a torkom, mikor bediktáltam a nevét. A családukból két kicsi gyerek, egy kisfiú, egy kislányka is szeptemberben jött volna először iskolába. Tamás és Ágika — igen, ma kellene vizsgáznunk is, Mezőkövesden és Kecskeméten és a többi gyerekeknek mindnek, Pétereknek, Jánosoknak, Juditkáknak és Ágikáknak, ma kellene vizsgáznunk először, másodikként, gimnáziumban, polgári és kereskedelmi iskolákban. A kicsiknek, az életbe indulóknak, az okosoknak, a bulácskáknak, a szökeknak, a feketéknak, a bodros- és sünahajusoknak, a piszéknek, a hajlott orruknak. Ő mindnek, mindnek ma kellene vizsgáznunk — és hol vannak?

A kicsi szoba kitágul, rettenetesen nagy terem lesz belőle, olyan nagy, hogy a végét nem is látni, 140.000 gyerek, száznegyvenezer gyermekünk tizenhat éves korig ebben a hatalmas teremben, száznegyvenezer szőke és barna, szép vagy csúnyácska, de csillogó szemű fejecske, száznegyvenezer kéz len-

dül a magasba, feladni akarnak. száznegyvenezer torok kiabálja egyszerre: felelni akarunk! Száznegyvenezer kis szív dobogna most muzsikálón a kicsi óvodástól a tizenhat éves iskolásig, a vakáció, a nagy szünet reményességének örömeiben.

Meleg van itt, mondja valaki mellettem és én kiegyenesedem. A hatalmas terem eltűnik, a ködkép semmivé foszlik, hisz ezek a gyermekek nincsenek. Kicsi karjuk nem tudul a magasba, friss szájuk nem mondja a lelkét, szívük nem reszket mámorosan az örömtől a nagy vakáció gondolatára. Ezek a gyerekek nincsenek, a száznegyven ezer gyermeket felemésztette a krematóriumok lángja, pernye vált belőlük és csupán — ő igen, már csak lézaz fantómként élnek mindegyikünk emlékezetében, akiknek soha, soha nem szabad elfelejteni, hogy voltak. Az a kb. 10 százaléknál zsidógyermek, akik megmaradtak nekünk, ma és holnap vagy azután vizsgálóznak, máresak ezek a mi reménysegeink. Nekik kell adnunk mindazt a jót, ami elfűsült szívünkben megmaradt. Nekik kell adnunk a mosolyunkat, a munkánkat, mellyel egy boldogabb jövőt építhetünk nekik.

Az Isten jó és az embereknek nem szabad gonoszoknak lenni, mondja egy fényes szemű kis árva, akinek apját, anyját elpusztította a fasiszta vandálistus. Az Istenben bizni kell, — fejezi be csengő gyermekhangján és ebbe mindenki bele-nyugszik.

Ó ti szegény háborus emberek. Az egyik kisfiú büszkén számol be arról, hogy az idén már szebb az élet, ablak, igazi ablak van az ablakon, nem papír és a villamosok is járnak, egész nap ég a tűzhelyen a gőz. Kinek köszönhető mindez, kérdezi a tanító néni. — A munkásoknak! — kiáltják kórusban, nekiperulva. Lám, jelvény nélkül is elhisszük mindegyiknek, hogy szívből szocialista, hát így is lehet tanítani az iskolában?

Lassan végetér a vizsga, az árvaházban ma ünnepi ebéd van, a mi melegszi a mi amerikai testvéreink jóvoltából. Lassan készülődünk kifelé, megegyezve végignézek az drága fejeken. A szám hangtalanul imát rebeg a szent kis gyülekezetért.

Mindenható Átyánk, tekintse le ezekre a kevesekre, akik megmaradtak nekünk. Árvák atyja, Te ne hagyd el őket. Békességben és szabadságban tudjuk emberré nevelni őket, boldog és szabad emberekké. Ámen.

GONDOS MARGIT

Leányavatás

Sóvauusz ünnepeim felemelő és megható ünnepek színhelye volt a dolányutcai templom. A virágokkal feldisztított templomhajókban az orgona zugása közben mintegy ezer fehérruhás leány vonult fel példás rendben, ünnepélyességgel Isten előttára elé. A viszonyok miatt előtárolta nem volt Pesten leányavatási ünnepség, ezért több évjárat leányifjúsága, a 13 évesek és azok, akik még felavatva nem lettek, ezúttal egyszerre vonultak fel avatásra a templomba.

Az ünnepségen megjelent a hitközség vezetősége. Stöckler Lajos elnök, dr. Földes István és dr. Geyer Albert elnökhelyettesek, dr. Kertész Adolf szerzetési előjáró, Domonkos Miksa ügyvezető, a hitközségi iskolák vezetői és a zsidó tantestületek teljes számmal. Az oldalhajókat és karzatokat pedig zsufolóság megtöltötték az avatásra kerülő leányok hozzátartozói.

Az ünnepség kezdetén a több száz leány ajkain felcsendült a 23. zsoltár: „Isten az én pásztorom, nem félek semmitől...“ *Abrahámsohn* Manó főkantora leánysereggel együtt, zoltárt énekelte, majd az avató rabbi, dr. Katona József lépett a szószékre, aki beszédében többek között a következőket mondta:

— A könyvtáratatás ünnepe Szinujnál álltok, zsidó leányok és most ti is átveszitek Istentől a két tízparancsolati kötetet, amely az élet erkölcsiségének alaptörvényeit tartalmazza s amelyből sugárzik a zsidó élet megszentelésének szelleme, a hit ereje. A két kötetben az első szó: „Én“ — az Isten neve; az utolsó szó pedig a — „felebarátod“. A két szó között 613 betű van. Udalás ez a zsidó élet szabályozó 613 törvényre. Az Isten és az ember között 613 jel figyelmeztetés és intés van. E törvények megtartásában, követésében és szeretetében szenteljétek meg a ti életetek és ezek megőrzésében legyetek jó zsidók, akkor megáld benneleket az Isten és megbecsülnek az emberek.

Az avatóbeszéd után a leányok csillogó szemekkel mondták el a zsidó leány avatási fogadalmát, majd az avatást végző rabbi az ősi igékkel megáldotta őket. A leányok Isten dicsőség imádat énekeltek, aztán szívdobogóan a felavatás marandó emlékével zárt sorokban, rendben, ahogy jöttek, tanáraik vezetésével mellett elvonultak a templomból.

Internálótáborban

Irtá: GYÖRGY ENDRE

(Befejező közlemény.)

Jóval elmúlt a kitűzött időpont, úgy, hogy jogosan remélhettük, nem is lesz a beharangozott „sorozásból” semmi, amikor német katonai autó állt meg az internálótáborra átalakított csepeli Tsuk-gyár kapuja előtt. Nyegle német tiszt ugrott le a kocsirol, őt követte egy komikus sportmaskarába, egyenesen erre a kirándulásra beöltözött monoklis ifju. Velük jött egy fényképész is. Reszketve sorakoztunk fel. A táborparancsnok vigyázt vezetni és kemény jelentést vágott ki az előállított újságírók létszámáról. A sárguképi, rosszarcu SS-tiszt cigarettával a szájában, pőfékelve fogadta a jelentést. Közben jelentőségteljesen mustrálta az „anyagot”. Azután elkezdett bennünket csoportosítani. Lapok szerint. Ide álljanak az *Ujság* munkatársai, oda a *Pesti Hírlap*, ott sorakozzanak fel azok, akik a *Magyar Nemzet*-be, akik a *Pester Lloyd*-ba dolgoztak. A „többi” gyülekezzék egy csomóba. Csipős megjegyzéseket tett eddigi munkáinkra, magatartásunkra, szerepünkre, írásainkra...

— Ahá, maguk azok, akik a németek ellen uszítanak... Majd gondom lesz a társaságra...

TÁMADÁS A HARC-BAN

Nem sok jót remélhettünk. A német elűnt, utasította a fényképészt, hogy az általa történt csoportosítás szerint készítsen felvételeket. No most már — gondoltuk — biztos, hogy elhurcolnak. Még azt is megparancsolták, vegyük le, vagy tegyük fel a kalapot, hogy minél „betörösebb” külsőnk legyen. Közben ő is egyremásra „knipszelt”, gyártotta rólunk a fényképeket, olyan alig látható, párcentis masinával, amilyenekkel akkoriban a német kéknek dolgoztak.

Harmadik társuk le és fel járkált közöttünk. Komikus figura volt a fekete harisnya fölő húzott fehér zoknijával. Ez a monoklis alak csak néhány adat és pár név iránt érdeklődött.

Amikor befejezték a „szemlét”, újabb „vigyázz” és a „biztonság” eltávozott. Kő esett le a szívünkről. Pillanatnyilag mégse hurcoltak el senkit. Tudják-e miért volt mindez? *Somogy-Klaszék* István állhirlapíró támadásra készült ellenünk, ártalmatlanná tett oroszlanok ellen a *Harc* című szennylap-

ban. Meg is lette. Ehhez kellett neki a német segítség.

Még szerencse, hogy a gondolatok nem fotografálhatók, illetve, hogy lefényképezett gondolataimat ez a „klaszekus” *Somody* nem tudta elolvasni. Mert, amit én kívántam neki...

A HORTHYLIGETI GYILKOS ÜZEMELLENŐRÖK

Horthylyigeten a legveszedelmesebbek a munkás- és embernyuzó „üzemellenőrök” voltak. Ezekről kellett óvakodni a legjobban. Mintegy háromszáz ilyen pribék teljesített „szolgálatot” a telepen. Megjelöltek és jeltelnek. Az „üzemellenőr” feliratu táblácskát viselőikkel még csak meg voltunk valahogy. Legfeljebb közeledtükre beszűnteltünk minden beszélgetést és serényen munkához láttunk. De sohase tudhattuk, hol figyelni mozdulatainkat, szavunkat az olyan „kém”, aki munkásnak maszkirozva ácsorog valamelyik sarokban, vagy a

gépek között és alig várja, hogy lecsapjon áldozatára. Ezek utólag „fedték fel” magukat, de akkor már vitték is a delikvenst a katonai parancsnokságra, vagy a „kémelhárító” pribékek, esetleg csendőrök kezére adták. Mukkanni se lehetett *De nemesak bennünket gyötörték, hanem meghajszolták és sanyargatták a gyár nem nyilas érzelmű munkásait, a zsidó, a román és szerb munkaszolgálatosokat, sőt nem egy esetet tudunk, amikor üllegettek és kirozták az alkalmazottak hozzátartozóit is. Láttunk csendőr által vallatott, síró, jajveszékelt asszonyokat és nem egyszer hintak be kihallgatás után a nyomozók szobájába, az izzé-porrá tört ablakokat összesöpörni. Az ablakok a kivallatás során zuzódtak be, amikor a „vádolt” egy-egy hatalmas pofontól, puffogó ütlegől nekiszédült az üvegabláknak...*

HADBÍRÓSÁG ELÉ!

Hány és hány embert juttattak egy-egy jelentéktelen mondat, kiesavart értelmű szó miatt a hadbírószágra. Egyszer úgy látszott, hogy én sem kerülhetem ezt el. *Hahnfeld* mester, akit mi magunk között csak *Tom*

Mix-nek neveztünk, ez a boldog, strammkodó, szélsőségesen ingadozó hangulatu „üzemellenőr”, aki ragaszkodott hozzá, hogy az őszefüti, megtört internáltak keményen, katonasági vágják ki lépteiket és hozzá még énekeljenek is, egyszer sunyin elbujt az ablak mögé. Ottan hallgatta végig izgatott kitörésemet az azóta Svájcba zökölt, de akkor mindenható *Ubrizsy* rendőrségédfogalmazó ellen. Ennek a *székibáznak* volt hozzá lelke, hogy hat héten át naponta összehívta a postánkat, azokat a kusza levelezőlapokat, amelyeket remegve mi irtunk és amelyeket ugyancsak félveszketve hazulról küldtek. Ezzel vágott el bennünket a családnklól! Emiatt dühöngtem, amikor *Tom Mix* váratlanul előkerült, fülöncsipett, bevitt a „kihallgató szobába” (ahol vártam a posonokat), majd hosszas leckéztetés után közölte, hogy „láztás miatt” átad a katonai parancsnokságnak és a *Margit-körutra* juttat...

NYOMOZÁS A MELLÉK-HELYISÉGBEN

Más alkalommal az egyik WC falán fedeztek fel (mert még itt is nyomoztak!) „képes ábrázolatokat”, amelyek *Hitler*, *Mussolini* és a többi briganti mielőbbi megdöglését kívánták. Nosza lett erre nagy kulatás. *Nagyítóval* vizsgálták a mellékhelyiség-költészet remkeit, bennünket pedig, akik abban az épületben dolgoztunk, sorra lehívtak a nyomozókhoz, akik szidtak, mint a bakrot, íráspróbát vettek, falhoz állítottak és sűrű posonok közben megigérték, hogy valamennyiünket kivégeznek...

Pusztaffy urral, ezzel a tetőtől-talpig feketebe, temetésrendezőnek öltözött, sötétarcu és sötétellkü karvallyal, aki mindegyre beugratásunkra törekedett, nem szívesen találkozunk se éjjel, se nappal. *Ganosz*, aljas és bosszúálló volt, csakugy, mint az üldözésben hűségese társa, a dendiskodó pofozógép: *Vértes* ur, vagy a rózsaszín malacképi, nyers *Hetytyey* ur, vagy pedig a zöld ingben parádézó *Babcsák* ur... Átok reájuk, akár élnek, akár elpusztultak... De főkérvánsgom az, hogy a politikai rendőrség ne hagyja őket békében nyugodni.

Székely Emil ékszerész 26

brilljánok, aranyok, ezüstök, órák legdrágábbban vesz.

Házvezetőnőnek

ajánkozik magányoshoz, jó családból való, középkorú nő. „Nyugodt otthon” jellegre a kiadóba.

Weekendre

grammofon-, tónalemez-, fényképezőgép-

kölcsönzés

Hanglény, Andrásy-ut 2.

Szovjet jiddis költők

I.

L. Kvitkó: Gettógyermek

Éretted szomjazom a vágyott napok elébe,
Mikor a bűnökért a számadás leszén
S megkínzott gyermekarcodat vetem,
A nagy ítélet féltelmes mérlegébe.

Te nyolc éves lány, kis suszter gyermeke, árnyék,
Ki ismered már a világ aljasságát,
Ósi bú felhőzi homlokod tisztaságát
És rekedt hangod oly rég nem mondta: játék.

Tán nem is vagy többé gyermek, árskolt szemed vall...
„Zsidó fajzat”, olykor „zsidó kölyök” neved
„Mert árjavérből süttötték anyáid kenyereid”
„És titkos tervet szősz a fináncmágnásokkal.”

Menekülj, rejtőzz, bujj verembe, erdő mélybe,
Mert készül immár az egyenruhás sintér,
Ki gyermektől is jajszót, vért és kint kér...
Halld, lépte kong a gettónak éjfelébe.

Hajad leomló járta, mint az Énekek Énekében
S eltakarja a méhet fehér nyakadon,
Mig álmodban, Nőé bárkája jó a habokon
S fehér galamb száll, tolla leng a szélben.

Mily koráretten mér végig két szemed,
Fáradt tekintet szól: hi usdgy minden.
Kezem mint tépém véresre a bilincsen.
Nincs kin, oly bosszu, mely lemérhetné terhed.

Mit tettek, mondd, veled, ő gettógyermek:
Arcodon látom a tébolynak jegye ég:
A világ rádtört? Engedj harcolni olykép,
Hogy új világgal ajándékozzalak meg.

Vihár Béla fordítása.

Jó állapotban lévő

Omzsa-Haggada-t,

később megjelenő, angolnyelvű kiadás ellenében átveszek. Budapest, VII., Sip-u. 12. III. 45. sz. alatt.

Egy kiállítás elé

Szép és szomorú kiállítást rendez az OMIKE, Szép, mert kitűnő művészek képei, szobral sorakoznak fel, szomorú, mert akik e műveket alkották, már nem élnek, vagy — néhányan talán — messze idegenben singlödnek. A martirrok kiállítása ez, dokumentuma annak, hogy milyen képességekkel voltak megáldva művészeink és milyen fel nem mérhető vesztesége a kultúrának, hogy idő előtt el kellett pusztulniok egy gyilkos rögeszme áldozataiként. Elpusztultak alkotó erejük teljében olyanok, mint Ámos Imre, csabai Ékes Lajos, Erdei Viktor, Farkas István, Gimés Lajos, hatvani Perlusz Gyula, Jándi Dávid, Kondor György, Kohner Ida, Porter Paula, Révész Pál, Rónai Géza, Schnitzler János, Sugár Andor, Szenes Fülöp, Szigeti Jenő, Vadász Endre, Gárdos Aladár, Goldmann György, Örkényi Strasser István és még mások, több mint huzzan. Kiülötték kezükből az ecsetet, a vésőt: műyük befejezetlen maradt. A csonka műből mutató ez a kiállítás, egyben a kegyelet lerovása a martirhalált haltakkal szemben és megemlékezés azokról, akik talán még élnek valahol, de évek óta semmi hír róluk: Idézzük, hogy el ne felejtjük őket. És legyen vigasz ez a kiállítás az övegyeknek és árulónak, akik nagy fájdal-

mikban büszkén mutalhatnak arra, hogy ki volt a férjük, az apjuk és akik most már egyedül maradván az élet harcában, e kiállításban bizonyára anyagi támaszt is fognak találni.

Láttunk talán már szebb kiállítást, de szívbemarkolóbbat még soha. Szeretném, ha a közönség szeretetébe fogadná ezt a nem mindennapi írártatot — az ajtó nyitva áll: meghívó nem kell, belépődíj nincs. Jöjjen el mindenkül és tassa, mi történt itt, amit jóvátenni nem lehet.

Bodrogi Pál

*

— Az OMIKE mártír művészeluok munkáiból Emlékiállítás rendez a Régi Műsarnokban (Andrássy-ut 63. szám). A kiállítást 1946 június 15-én, szombaton délelőtt 11 órakor dr. Keresztury Dezső kultuszminiszter nyitja meg. A kiállítás június 30-ig naponként 10—2 óráig van nyitva. Június 16-án, vasárnap 12 órakor: dr. Hevesi Ferenc emlékbeszéde. Június 23-án, vasárnap 12 órakor: Herman Lipót írártvezetése. Június 30-án, vasárnap 12 órakor: Abonyi Arany írártvezetése. A belépés díjtalan.

MINDENES

JÓI. PÓZÓ, kls családkhoz felvételük. REJTŐNÉ, V., Arpád-utca 12.

OTTHONT KERESŐ, megbízható zsidó nőt HÁZTARTÁSOM ÖNÁLLÓ VEZETÉSÉRE szomszóra keresek. Kertész Ignác, Egyek.

Élelmiszert, zsirt adok

40-cs, magaszára nő cipőért. „Lohel” használt le” jelűgéro a kádóba.

Valahol messze,

a sejtelmes Távolkeleten, egy sanghaji temetőben sárga ló-tuszvirágok borulnak egy sirhant fölé. A fejján egy név s alatta csak ennyi: élt 30 évet. Ez a sir és ez a pár szó emlékeztet már csupán arra, hogy élt egyszer egy fiatal zsidó orvos, aki Magyarországról tudult el és ide, Sanghaji idegen-temetőjébe érkezett meg.

Lőwinger Károly ragyogó ígérlet volt, mely azonban — jellemző a fasizta kor ideológusaira — nem tudott valóra válni. Tanulni akart s tudását a magyar orvostudomány szolgálatába akarta állítani. De abban az időben nem kellett a zsidó orvosok Magyarországon. Miért is kellett volna? Ez az ország olyan gazdag volt tehetségekben, hogy igazán megengedhette magának ezt a luxust. A fiatalember tehát vándorbotot vett a kezébe és zsidó mecenások jóvoltából ösztönödjét kapott, hogy külföldön fejlessze be tanulmányait. De a fasizta mételey kiűldözte Európából is. Kinában telepedett le, ahol eleinte reménytelen nélkülözések között élt, de a boldogulásba vetett hitét nem vesztette el. Pedig a bizakodásra egyelőre semmi oka sem volt. Nyelvi nehézségekkel küzd, de érvényesülésének legnagyobb akadályja a Jehér orvosok elzárkozó magatartása. Ezek épp oly nehezen fo-

gadják be a közük velődött fiatal zsidó orvost, mint Harley streeti kollégáik az idegen orvosokat. De befogadják, mert szívós akarattal kiküzd magának az érvényesülést. És az ismeretlen orvos elindul a karrier útján.

Egymásután nyeri el az Amoy-sziget kikötőorvosi, az idegen kolónia orvosi, az európai vámtisztviselői főorvosi állását, majd végül az egészségügyi hivatal igazgatója lesz. Összeköttetéseket szerez, állandó vendége lesz az idegen országok konzuljainak. Pozíciójával együtt emelkedik a jövedelme is. Már többet küldhet haza Pestre, szüleinek, akiket a bálványozásig szerel, de emellett segít a szegényebb sorban tengődő sanghaji magyarokat is. Mert magyarságát megőrizte szívben s a hazát nem azonosította az ugynevezett „jó hazafiakkal”. Könnybelábadt szemé, ha a rádióban cigányzenét hallott. Megnősült s ekkor jöszbelépett a sors. A nélkütlözés éveiben szerzett tudóbaja elhatalmasodott rajta s egy nap a sirba vitte a kis zsidó orvost, aki egyszer szép álmodott s azt hitte, hogy most már minden az övé marad: a siker, a pénz, a jólét.

Sanghainak Columbian-roadi ló-tuszvirágoktól illatos temetőjében alussza örök álmát egy fiatal magyar zsidó orvos. Dr. Lőwinger Károlynak hívták és élt 30 évet.

Kecskeméti György

Jicchák Lév Perc, a szovjetzsidó költészet atyja 1851—1915*

Ha kimondod ezt a nevet: Jicchák Lév Perc, — gondolj Európára, a szocializmusra és a zsidóságra, mert e három fogalom nélkül nem értheted meg a költőt, az embert és művét.

Európa! Szellőm ez, nem földrajzi megjelölés. De mondd meg színtén: Zamosze község, valahol Lublin körzetében, elmaradt társadalmi berendezkedésével, zsidóverésbe és pálinkázásba merült parasztjaival

* A Szovjetunló zsidósága az elmúlt hónapokban, Jicchák Lév Perc halálának 30 éves évfordulója alkalmából, Moszkvától Biro-Bidzanig, nagy társadalmi ünnepeken idéste a kiváló zsidó író emlékét. Ezért mi is kötelességünknek tartottuk, hogy ezzel a rövid tanulmánnyal bódoljunk e nagy zsidó író emléke előtt,

és jellemfelen ílvatalnokaiival, egyáltalán Európához tartozott-e még annak idején? Párisban, az irodalom fővárosában — ahol mendéket talált először Turgenyev, majd évtizedekkel később Gorkij és Rja Ehrenburg — kételkedtek ebben. Itt Zamoszban élt azonban egy zsidó költő — Jicchák Lév Perc —, aki hálátlan faluját hozzáálmodta Európához.

J. L. Perc nyugateurópai költőktől kapta az első gondolatokat és megváltó eszméket. A „hászikála” lelkes szállás-csinálói adták kezébe Heine, Victor Hugo, Buckle könyveit. Olvasmányai anyyira magukkal ragadták, hogy ő is alkotni akart. Irni. A nőknél nem volt nagy sikere, úgy gondolta, az irodalomban talán lesz. A serdülő korból kilábaló költők ezzel szokták vigasztalni megsér-

tett önérzetüket. Költészetben és szerelomban azonban az első vallomás rendszerint süket fülekre talál. Perc első művecskéjének, a „Zichronot”-nak is ez lett a sorsa. Bebizonyította, hogy imádja az irodalmat, de ezt olyan zavarosan mondta el, mint egy ötödik gimnazista, amikor egy harmincéves asszonynak esküszik örök hűséget. Félt, hogy nem veszik komolyan. Ezért beszélt. Beszél még akkor is, amikor már érzi, hogy minden egyes szó hiábavaló. Felesleges. Ugyanez történt Percceel is. Elszántan írta léher versét, a „Hászahár” o. folyóiratba, „Szipurim Vesir” címen önálló kötetet jelentett meg, sőt a lengyel nyelvű hírlapokat is ostromolta cikkeivel, — míg végül belefáradt a reménytelennek látszó küzdelembe és a hallgatott. A siker, hírnév és dicsőség elkerülte. Nem látta értelmét a további erőlködésnek. Letette a tollat. The érig nem írt.

A sorozatof sikeretelenség k-

ábrándította a sikerből: a népszerűtlenség kalodájába zárva, megvetelte a népszerűséget. Nem érte el a „nagy élet”-et, ezért tudatosan választotta a kispolgár saurke hétköznapiját s lívitalnok lett Zamoszban.

Ezekben az években mélyed el a tudományos szocializmusba és az elnyomott nép igazságáért küzdő írók műveibe. Tolsztoj regéyeinek hatása alatt ő is tanulmányozni kezdte a népet. Tolsztoj arra tanította, hogy az írónak először saját népét kell megismernie és szerívedesit világgá kiáltania. A tanítást megszívlelte; elment a zsidó munkások közé és előadásokat tartott nekik. Általában azt tetle, amit a kor a szocialista írótól — népi hívó-farozkodásra való tekintet nélkül — megkövetelt és elvárt.

A kis faluban szemet szurt társadalmi működése. A céri rendszer kopói felgyeltek J. L. Perc tevékenységére. A költő, hogy nyugodtan folytathassa munkáját, eltávozott szü-

A Palesztinai zsidó katonák küzdelmei a világ demokráciájáért

I.

Most, amikor a Palesztina-kérdés a világ közérdeklődésének homlokterébe került, érdemes megemlékezni azokról a hősi küzdelmekről, amelyeket a palesztinai zsidó katonák vívtak az Egyesült Nemzetek és Nagybritannia oldalán Nagybritanniáért, a világ demokráciájáért és természetesen Palesztináért.

Mielőtt a nemrég véget ért világháború zsidó fegyvertényeiről beszélünk, említsük meg azokat a szolgálatokat, amelyeket a zsidók az 1914—18-as háború — az úgynevezett „első világháború” — idején tettek Nagybritanniának.

Már az első világháború során oly nagyszámú zsidó jelentkezett katonai szolgálatra a Brit Birodalom területén és ezek közül annyian keltek hadra Európa, Ázsia és Afrika különböző csatateréire, hogy Winston Churchill az alsóházban kijelentette: „Őszintén mondom, amit a zsidók tettek, az rekordjelenség és a Brit zsidók büszkeséggel tekinthetnek vissza arra a szerepükre, amit a nagy háború megnyerése körül játszottak.”

A ZSIDÓ LÉGIÓ KELETKEZÉSE

Már az első világháborúban megalkult a brit hadsereg oldalán a palesztinai zsidóság külön fegyveres erceje, amely nemcsak magában Palesztinában, vagy Palesztina közvetlen

környékén, hanem távolabbi harcsteren is segítette a szövetségeseket.

Az első palesztinai zsidó csapatot akkor keletkezett, amikor a török hatóságok 12 ezer zsidót küldtek Palesztinából Egyiptomba és Maxwell tábornok elfogadta ezeknek azt az ajánlatát, hogy Zsidó Légiónak alkossanak.

A hadviseléssel kapcsolatos nemzetközi jogszabályok nem engedték meg, hogy a palesztinai zsidókból formálisan is harci egységeket szervezzenek, így tehát egyideig azt az utat választották, hogy segédszolgálatokat állítottak össze belőlük.

Ilyen előzmények után alakult meg 1915-ben a 700 zsidó önkéntesből álló „Cionista Öszvérhajász Csoport”. Ez csakhamar jelentős fegyveres szerepet kapott a szövetségesek Gallipoli expedíciójában, amely az első világháború legfontosabb fegyvertényei közé tartozott.

Ezt a csoportot Patterson alezredes vezette. Mellette másodparancsnokként a modern zsidó történelem egyik legendás hőse, Joseph Trumpeldor kapitány szerepelt, akinek naplójegyzeteit — a Javne-sorozat egyik kötetén keresztül — a magyar zsidó közönség is olvashatta. Trumpeldor, aki előzőleg az orosz hadsereg katonai tisztviselője volt, 1912-ben került Palesztinába, hogy új életet kezdjen az ősi földön. Mindössze nyolc esztendőig élhetett és harcolhatott új hazá-

jáért, mert 1920-ban már hősi halált halt Felső-Galileában, amikor egy periferián levő zsidó mezőgazdasági állomást védelmezett az arab terrorislakkal szemben.

AZ ELSŐ ZSIDÓ LÖVÉSZ- ZÁSZLÓALJ MEGALKULÁSA

Az első harcbevetelt palesztinai zsidó egység a 20. londoni gyalogezreddel — a londoni „háziezreddel” — vett részt a Gallipoli-expedícióban. De kevéssel később már megalkulhatott egy külön zsidó alakulat, az angol hadsereg 38. lövész-zászlóalja, amely lehetővé tette, hogy a zsidók kifejezetten mint zsidók harcoljanak Anglia oldalán a szabad emberiség és a maguk ügyéért. A speciális zsidó lövész-zászlóalj felállítására oly nagyszámú angol zsidó önkéntes jelentkezését idézte elő, hogy rövidesen meg kellett szervezni a 39., ugyancsak zsidó lövész-zászlóaljat is.

Amikor Rutenberg, továbbá Ben-Zvi, a Palesztinai Zsidók Nemzeti Tanácsának elnöke és Ben-Gurion, a Jewish Agency elnöke felhívással fordult a zsidó fajtársához, az angol sziget és Palesztina zsidó ifjúsága valóságosan tolongott, hogy a zsidó zászlóaljok lobogói alá kerüljön.

A Balfour-deklaráció akkor még nem hangzott el. Így tehát a Balfour-deklaráció kibocsátásában — Anglia első megemelt ígéretének megszületésében — kétségtelenül része volt annak is, hogy a zsidók nemcsak kérték Palesztinát, hanem egyúttal harcoltak Palesztináért, ezenkívül pedig nemcsak Palesztinában, hanem minden harcsteren segítettek Nagybritanniát.

ALLENBY ZSIDÓ KATONÁI

Palesztinát az első világháború során főképp a zsidó harci egységek szabadították fel. Allenby, angol tábornok hadseregében zsidó katonák hullatták véréket a zsidóság történelmi földjéért és Allenby, 1918 szeptember 19-iki és október 31-iki napiparancsai a palesztinai zsidó hősiesség legszebb dokumentumai, a palesztinai zsidóság nemesi levelei közé tartoznak.

DÜNKIRCHENTÖL—TRIPOLI- LESZIG, TUNISZTÓL— SZICILIÁIG

A második világháborúban a palesztinai zsidók fegyveres alakulatai — túlzás nélkül mondhatjuk — bejárták a világ összes harctereit. A zsidó katonák ott voltak Dünkirchennél, El Alameinnál, Szid Barrainnál, Sollumnál, Bardinánál, Tobruknál, Bengázinnál, Tripolisznál, Tunisznál, ott voltak Eritreában, Abesszintában, ott voltak Szicília megrohanásánál és Közép-Olaszország elfoglalásánál, ott voltak Kréta szigetének és Görögországnak a felszabadításánál.

1949 augusztus 29-én dr. Chajim Weizmann, a Cionista Világszervezet és a Jewish Agency elnöke levelet intézett Chamberlain akkori angol miniszterelnökhöz, bejelentve, hogy „a zsidók Nagybritannia oldalán állnak és küzdeni akarnak a világ demokráciájának diadaláért.”

A zsidóság tehát a második világháború első napjaitól kezdve a szabadságért küzdő nemzetek és népek szövetségeseiként harcolt.

földjéről, Zamoszából és Varsóban telepedett le. A zsidó hitközség tükára lett. Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy most már szívvel-lellyel bele ne vesse magát a szocialista munkába. Az a zsidó szocialista kör, amely Varsóban őszinte baráti érzéssel fogadta tagjai sorába, őszintén zöleg hatott akarataira. Ezeknek hatására teljesen szakított a héber nyelvvel s ezennel csak jiddisül írt. Az akkori zsidó szocialisták ugyanis a vezető zsidóság és az ő érdekeit védő újságok, papok, egyházi emberek nyelvének tekintették a hébert, amelyet a nép nem értett már. A tömeg jiddisül beszélt, amely nyelvet a zsidóság uralkodó rétege lenézte, megvetette és az ezen a nyelven megjelent — jórészt valóban igénytelen — műveket nem tartotta komoly irodalmi alkotásoknak. J. L. Perce egyik feladatának azt tekintette, hogy a jiddis nyelvet egyenjogúsítsa és elismertesse. A „Zeitgedich-

te”-ben a jiddis nyelv védelmére kell: később heves támadást indított a Chibát-Cion és a hebraisták ellen. Achad Haam-mal is éles vitába keveredett, de harcabszállt az orthodoxok ellen is. Az irodalmi harcok középpontjában ezidőben a jiddis állt. J. L. Perce, hogy érveit hatásosabbá tegye, megjelentette a „Jüdische Bibliothekot”. Ez a kiadványtálal jiddis nyelvű szépirodalmi művekkel és népszerűsítő felvilágosító tudományos füzetekkel látta el a közönséget. Ezek a kiadványok különösen a zsidó munkástömegek előtt voltak népszerűek.

Végeredményben azt a vitát, hogy a jiddis nyelvnek van-e létjogosultsága vagy nincs, J. L. Perce a saját műveivel döntötte el a maga javára, az alkotás hitelesítette az elméletét és ezt ellenfelei sem vonhatták kétségbe, ha tárgyilagossá akartak lenni. J. L. Perce héber és lengyel nyelven is küsz-

levezett, de egyéniségét visszafükröző irodalmi műveket csak jiddis nyelven alkotott. Noveláinak hősei a jiddis nyelven beszélő kisemberek, akiket a szocialista író szemével figyelt meg, vágyaikat, törekvéseiket és reményeiket kifinomult lélektani érzéssel fejezte ki.

J. L. Perce nem tartotta véglegesnek korának társadalmi rendjét, amely a zsidóságot olyan kíméletlenül elnyomta és megalkotta. Ezért tudatosan szembeállt azzal a zsidó költői irónnyal, amely könnyekkel akarta levezetni a zsidó lélekben felgyülemlett keserűséget és jogos elégedetlenkedést. Perce eszménye a szabad, hősi ember volt, aki akarja és tudja kivívni szabadságát. „Jochebed”-je Mózes bölcsője felett azon töpreng: „Szabad emberré nevellek-e, vagy rabszolgának? Ezekiel proféta beszédeit egy költötte át, hogy abból az öntudatára ébredt nép szava hangzott ki. „Er und Sie” cí-

men középkori történetet írt. A színhely: Toledo. A főszereplő: a költő, aki egész életében egyetlen kötelességet érzett, énekelni. A bonyodalom előidézője az inkvizítorok. A költőt düh ragadja el, a szánalomtól és felháborodástól, amikor látja, hogy a tömeg, amelyben ott szoronganak testvérei, rokonai, a kerítésnek nemzedéke, ellenállás nélkül várja be a rájuk zúduló csapásokat. Ha meglátnak, vágj vissza: ez J. L. Perce tanítása és útmutatása a zsidóság részére. Az ellenállás és társadalmi változás gondolata volt az, amivel J. L. Perce megajándékozta a jiddis költészetet. Olvasói nem érezték ezt meg, de a későbbi idők költőinél visszhangra talált ez a felhívás. Chaim Nuchman Binik ezt a dalt énekelte már „Az öklészek városából” című versében. A szovjetzsidó költészetben Aser Schwarzmann fejlesztte ezt az irányt tovább.

GÉRVAI SÁNDOR

A PALESZTINAI TOBORZÁS NAGY SIKERE

A Jewish Agency, a Palesztinai Zsidók Nemzeti Tanácsával együtt, megkezdte az önkéntesek verbuválását. Sorozásról, mivel Palesztina az ugynevezett mandatórius területek közé tartozott, nem lehetett szó. Abban az időben Palesztinában félmillió zsidó sem élt. Ezek közül 85.781 férfi és 50.262 nő jelentkezett részben fegyveres, részben segédszolgálatra. De — az angol kormány 1940 októberi döntése értelmében — maximum 10.000 zsidó állhatott be a külön zsidó kötelek tagjai közé. Az angol hatóságok ugyanis állandóan ügyelni akartak az arabok „érzékenységére” és abból indultak ki, hogy Palesztinában legfeljebb annyi zsidót szabad a fegyveres erőbe felvenni, amennyi arabot már felvettek.

Ez az elgondolás azonban nem sikerült. Az arab önkéntesek tudniillik nem valami lelkesen jelentkeztek és — abszolút számokban kifejezve — a zsidó és arab önkéntesek száma egy viszonyított egymáshoz, mint 3:1. De, ha relative nézzük ezt a viszonyt, akkor hozzátehetjük, hogy ugyanakkor, amikor háromszor annyi zsidó jelentkezett, mint amennyi arab, a zsidók Palesztina lakosságának legfeljebb egyharmadát tették ki. Ezenkívül: míg a zsidók kizárólag Palesztina területéről jelentkeztek, az arabok kontingensében transzjordániak, sirianak és libanoniak is voltak.

ZSIDÓ LOBOGÓ A SZÖVETSÉGESEK ZÁSzlÓI MELLETT

A palesztinai zsidó egységek — ha különböző harcerekre is kerültek — mindenütt oly hősiiesen harcoltak, hogy Churchill 1941 szeptember 28-án a következőket mondotta az alsóház ülésén: „Külön szerepet kell adnunk a végső küzdelemben annak az alakulatnak, amely a legrettenetesebb szenvedéseken átesett fajta tagjából származik és én nem kételkedem, hogy ezek alakulatai nemcsak a végső küzdelemből veszik ki méltó részüket, hanem az azt követő megszállásból is.”

Churchill jól jósolt. A Zsidó Brigád kivétel részét a végső küzdelemből és kivézi most a részét Németország és Olaszország megszállásából is.

Felemelő tudat lehet a világ zsidósága számára, hogy a hitleri barbárság földjén a Zsidó Brigád katonái is ott állnak és a legyőzött Németország területén — a dicsőséges Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagybritannia és Franciaország zászlói mellett — több helyen zsidó lobogót lengtet a szél...

S. E.

(Folytatása következik)

Két és félmillió zsidó él Newyorkban

A svájci Makkabi című zsidó néplap hasábjain dr. F. Silberschein az amerikai zsidóság helyzetével foglalkozik.

New Yorkban hétmillió lakosból két és félmillió, azaz 38% a zsidók lélekszáma. Nem kevesebb, mint 700 nagy zsidó szervezet működik ebben a hatalmas városban. A zsidók rendkívül jötekményes és olyan összegek érkeznek nap-nap után a különböző segélyszervezetekhez, amelyeket Európában el sem lehet képzelni.

Igaz ugyan, hogy van New Yorkban néhány „restricted hotel”, amelyben zsidóknak nem adnak ki szobát, de ezzel általa-

ban senki sem törődik, hiszen minden szállodásnak egyéni joga, hogy kit fogad be épületébe, vagy kit nem. De az kétségtelen, hogy semmiféle komoly jellegű antiszemita mozgalom New Yorkban nem tapasztalható.

Az Egyesült Államok zsidósága sokkal öntudatosabb, mint az európai. Hiányzik belőle az Európában érthetően kialakult gátlás. A földalatti vasuton a zsidók nyugodtan olvassák a jiddis újságokat és az áruházi kiszolgáló lányok, vagy a minisztériumi tisztviselők sok esetben ruhájukra tűzve viselik a Mogen-Davidot.

A Mikéfe közgyűlése

A 104 éves Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület a zsidó társadalom nagy érdeklődése mellett tartotta június 3-án évi rendes közgyűlését a Pesti Izr. Hitközség dísztermében. Az egyesület alelnöke, Komját Ernő vezette a közgyűlést és a közönségnek megható emlékbeszédet tartott az egyesület mártírjairól, különösen méltatva az egyesület nagy alkotó elnökét, dr. Stein Emil, majd dr. Deutsch Ernőt, Havas Miksánét, Czeisel Róbertet, dr. Laczter Dénesét, Tolnai Simont. A közgyűlés elfogadta dr. Friedmann Ignác indítványát, hogy az egyesület székházának udvarán dr. Stein Emil-kert létesítendő és a többi mártír emléket is 1—1 részafa bírja. Ezután Kertész Ödön egyesületi igazgató jelentése következett. Már 1945 tavaszán a Makkabi Haczair, Haoréd és Drór Hobonim mozgalmak keretén belül hajlékot nyújtott az egyesület a hazatérő deportált ifjaknak és az elpusztított szülők árváinak, kihangsúlyozva az egyesület törekvését, hogy ne hajótöröttségre inklináls anyagot bocsássunk Errebe, hanem az alijázásra törekvőknél még fokozottabban kell élni a munkakészséget és szakképzettséget. Elismeréssel emlékezett meg a jelenlét Groszmann Sándornak, a Joint főtitkárának és az Üzem-szervező Rt. vezetőjének tevékenységéről a kertészképzőtelep érdekében. Az adományozókról való megemlékezés kapcsán hálaival emlékezik meg a Joint, a Pesti Izr. Hitközség, a Pesti Chevra Kadaja, valamint a többi közület és lelkes magánosok támogatásáról, különösen köszönetet nyilvánítva Stöckler Lajos hitközségi elnöknek, dr. Görög Frigyesnek, az O. Zs. S. B. elnökének és Steiner Marcellnak, a Chevra elnökének.

A jelentéssel kapcsolatban a közgyűlés elfogadta a mérleget, s a tisztújítás következett. Egy-

hangu lelkesedéssel választották meg Komját Ernőt az egyesület elnökévé, ki az elnöki széklet elfoglalva, kifejtette programját, melynek lényege az ösöktől kijelölt célkitűzések és így a hagyomány ápolása. Védelmébe akarja fogadni a deportáltak árváit, kiképezeltve őket iparosokká, földművesekké és kertészekké, nevelve a zsidó etika szellemében, vallásos irányban. Köszönetet mondott lelkes munkatársainak és mindazoknak, kik az egyesület feltámasztásában segítségére voltak és bizonyára a jövőben is lesznek. Ezután megválasztották a tisztlak többi tagjait: alelnökök: Gálost József, Gedeon Andor, Lichter Sándor. Jogtanácsos: dr. Berend Béla, főorvos: dr. Láng Géza, ügyész: dr. Vági József, igazgató: Kertész Ödön. Új előjárók: dr. Grünfeld Hugó, Klein Imre, Korda Ignác, Nagel Marcell, dr. Reiss Sándor, dr. Roth Siegfried, Vajda Zsigmond, Weinstein Arnold, Wolf István. Megválasztották a számvizsgálóbizottság tagjait és az igazgató-választmány 90 tagját. A további felszólalások során Domankos Miksa ügyvezető, a pesti izr. hitközség elöljáróságának üdvözlését tolmácsolta, méltatta Komját Ernő elnök és Kertész Ödön igazgató érdemeit, az egyesület további működéséhez felajánlotta a hitközség készséges támogatását. Dr. Katona József a rabbikar, Dembitz Gyula a budai izr. hitközség jókívánságait fejezte ki. Steiner Marcell a pesti Chevra elnöke méltatta dr. Stein Emil egyéniségét, Nagel Marcell a zsidó ifjuság szomorú helyzetét cseleltte, Nemes Lipót, a székesfehérvári gyermekjóléti központ vezetője az összefogó harmonikus munkát jelentette be és készségeit, hogy a nála jelentkező zsidó ifjakat a Mikéfe otthonába utalja.

Gyászünnepe

342 deveseri mártír emlékezetére

Deveserből jelentik: A deveseri izr. hitközség május 30-án, a deveseri és deveseri járási zsidóság gettóba hurcolásának két éves évfordulóján gyászünnepelet tartott. A gyászünnepelet helyétül szolgáló teremben — melynek főfalán gyászdrapériával és virágokkal övezett emléktáblák tüntették fel annak a 342 hittestvérnek nevét, akik a fasiszta gonoszságnak estek áldozatul — a deveseri és környékbeli hittestvéreinken kívül a helybeli egyházak, hatóságok, testületek, parancsnokságok és politikai pártok képviselői is küldöttségileg megjelentek. A gyászszertartást dr. Krausz Henrik kaposvári főrabbi vezette, aki dr. Mantner György bevezetése után magasszárnyalású gyászbeszéd keretében emlékezett meg a fasiszta börtömlaknak áldozatul esettekről, reményt és vigaszt hirdetett a visszatért töredékek, az ősi hit mesgyéjét jelölővén ki számukra és erőteljes szavakkal szállt szembe az új antifaszizmusmal. A papi gyászbeszéd után Kondori Klára szavallta el Kúrti Lászlónak az „Örök élet” című versét, majd Komlós Gyula zárószavaiiban felszólította a jelenlévőket, hogy vonuljanak ki a zsidó temetőbe. A temetőben dr. Krausz Henrik főrabbi imája után dr. Weisz Endre emlékezett meg kegyeletes szavakkal azokról, akik nem tértek vissza és akiknek a deveseri zsidó temetőben kellene fektülniök. Végeztetül a gyászoló gyülekezet a főrabbiával együtt elmondta a Kaddis-t.

Ki tud róluk?

A londoni Jewish Committee for Relief Abroad keresi az alant felsorolt személyeket. Aki neveztekről bármit tud, értesülse a Magyarországi Izraeliták Országos Irodáját (Budapest, VII. Síp-utca 12., II. 37.).

* Kohn Mártonné, Weiss Bertha, szül. 1877, Debrecen, 1945 április 7-én Bergen-Belsenben volt, ahonnan minden valószínűség szerint visszatért Magyarországra.

Grünzweig Dénes (Vác) és felesége, szül. Deutsch Teréz-Szül. 1898, Győr.

Donath Ferenc (Szenc) és felesége, szül. Deutsch Malvin-Szül. 1895, Nagysalló.

Gottlieb Lajos (Högyész) és felesége, szül. Deutsch Bertha-Szül. 1899, Szakály-Högyész.

FÉRFISZÖVET

különlegességek
HOFFMANN ALFRÉD IV., DEÁK FERENC-U. 19

ZSIDÓ VILÁGHIRADÓ

RENDEZIK

A HONTALAN EURÓPAIAK SORSÁT

Az Egyesült Nemzetek gazdasági és szociális tanácsának külön albizottsága új chartán dolgozik, amelynek célja: megvédeni az európai hontalanokat — köztülük a hazátlan zsidókat is — az üldözéstől, munkanélküliségtől és társadalmi elkallódástól.

A charta főbb pontjai a következők:

1. A hontalanokról külön nemzetközi menekültügyi szerv tartozik központilag gondoskodni. E testület mentes lesz az egyes kormányok beavatkozásától és semleges alapon intézkedik az ügyekről.

2. Azokat a hontalanokat, akik politikai okokból nem akarnak hazamenni, vagy szülőföldjükön az üldözéstől félnek, nem kényszerítik a hazautazásra.

3. Azok a hontalanok, akik más országokban munkát találtak vagy megházasodtak és letelepedtek ezekben az országokban, vagy akiknek családi kötelezések vannak, ottmaradhatnak.

4. Európaszerinti menekültleépítmények létesítendők a lakatlan területeken.

5. A hontalanoknak bizonyos csoportjait a Nansen-utólevélhez hasonló nemzetközi utólevéllel látnák el.

A LENGYELORSZÁGI ANTI- SZEMTIZMUS MÉRLEGE

A párisi *Noire Parole* ismereti a varsói rádióknak azt a közlést, amelynek értelmében 1947-ben eddig 50, 1948-ban pedig 400 zsidót gyilkoltak meg a még mindig garázdálkodó antiszemita bandák.

URUGUAY HAJLANDÓ ZSIDÓ GYERMEKEKET BEFOGADNI

Uruguay elnöke, Dr. Juan Jose Araya, kijelentette, hogy országa hajlandó zsidó gyerekeket befogadni. Most folyik a beengedhetők létszámának megállapítása és a bevándorlási módok meghatározása.

A BONNI EGYETEM ZSIDÓ DISZDOKTORA

A bonni egyetem természettudományi karának előterjesztésére a napokban diszdzoktorrá avatták Alfred Philippson-t, a neves földrajztudóst, a földközvetleni tájak nemzetközileg elismert szakértőjét.

Alfred Philippson, akit a diszdzoktorrá-avatáson nagy óvásokban részesítettek, a náciuralom idején Theresienstadtba került. 78 éves kora ellenére hihetetlen frissességgel állja ki a

megaláztatásokat és nélkülözéseket.

A bonni egyetem — eddigi szokásai szerint — nem tisztelte meg sohasem profeszorait saját diszdzoktorátusával. Most kivétel történt. A bonni egyetem egyetlől „elégítelt” kiönt aani egy világhírű tudós, másfelől pedig tanujelét akarta adni annak, hogy bánja a múltat és szeretné elfeledtetni.

A PALESZTINAI ARABOK KÖVETELÉSEI

A Legfelsőbb Arab Bizottság — a londoni rádió jelentése szerint — visszautasította az angol-amerikai bizottságnak Palesztinával kapcsolatos indáványait. A legfelsőbb Arab Bizottság három pontban szögezte le követeléseit. Ezek a következők:

1. A palesztinai mandátum, a zsidó bevándorlás és a zsidóknak való földadás megszüntetése.

2. Demokratikus, független arab állam felállításra Palesztinában. Ez az állam az Arab Liga tagja lenne.

3. Az összes külföldi csapatok haladéktalan kivonása Egyiptomból.

VARSÓBAN VONJAK FELE- LŐSÉGRE AUSCHWITZ - VOLT PARANCSNOKÁT

Hőss-t, az auschwitzi haláltábor volt főparancsnokát, Varsóba szállították és lengyel bíróság elé állítják.

KIVÉGEZTEK 50.000 OSZTRÁK ZSIDÓ ELHURCOLTATÓJÁT

A londoni rádió jelentette, hogy Berlinben halálraítélték és felakasztották Anton Brunner-t, akinek országrésze volt abban, hogy Ausztria német megszállása után 50.000 zsidót elhurcoltak.

A LENGYEL ZSIDÓK HELYZETE TÜRNETETLEN

A lengyel zsidók világszövetségének párisi értekezletén Tenenbaum, a szövetség elnöke, kijelentette:

— Ha a lengyel zsidókat nem engedik Palesztinába, szükség esetén erőszakkal törnek utat az országba.

Az elnök, aki most jött Lengyelországból, megállapította, hogy ez az ország át van itatva zsidóellenes szellemmel és az ottani 18.000 főnyi maradék zsidóságot titkos jegyveres erők tartják rettegésben, amelyek Anders tábornok tránylása alatt állanak. A jegyveres kómadók a zsidókat bántalmazák, elűzik otthonaikból és

sokat közülük meg is gyilkolnak.

Az értekezlet határozati javaslatban követeli, hogy Anders tábornokot állítsák háborús bűnösnek a nürnbergi törvény-szék elé.

A „FRANKFURTER RUND- SCHAU” A ZSIDÓBUJTATÓ NEMETEK RÖL

A Frankfurter Rundschau írja: „Minden nőci kimutatja most, hogy a hitlerizmus éveiben hosszabb vagy rövidebb ideig zsidót bujtalt. Csak az a csodálatos, hogy — ha ennyi zsidóbujtató volt Németországban — miképp pusztították el mégis majdnem teljesen a németországi zsidókat!”

(Ezt a Frankfurter Rundschau által említett „tűnetet” mi is ismerjük. A mi náciaink is lépten-nyomon arra hivatkoznak, hogy egy-két zsidót elrejtettek. Mintha egy-két zsidó esetleges elbujtatásával expidiálni lehetne százezrek elpusztítását, vagy legalább is az annak előkészítésében való közreműködést!)

ZSIDÓ ADOMÁNYBÓL ÉPITENÉK FEL EGY MŰCSÉTET

A Zsidó Világkongresszus utasította genfi irodáját, hogy utaljon át 6000 fontot egy iraki műcsét utijáépítésére. Ezt a műcsétet felkelő arabok pusztították el a második világháború idején. A Zsidó Világkongresszus ezzel a gesztussal elő akarja segíteni a felkelő arabok és népek közötti béke megteremtését.

REPÜLŐGÉPEN SZÁLLITJÁK EL NÉMETORSZÁGBÓL A KIVÁNDORLÓ ZSIDÓKAT

A svájci Makkabi című független zsidó újság közli, hogy Teduler kőgi marsall kijelentette az ANB tudósítója előtt:

— A „displaced jews”, a kivándorlásra jogosult, talajtalanul maradt zsidók elszállítását katonai repülőgépekkel fogjuk elősegíteni.

DR. HANS KLEE VISSZATÉR BERLINBE

A svájci Makkabi közli, hogy a második világháború előtti német zsidóság egyik vezetője, dr. Hans Klee visszatér Berlinbe, ahol részt akar venni a német nép átnevelésének elősegítésében. A svájci lap úgy értesül, hogy több volt német zsidó vezetőférfi ugyancsak vissza szándékozik térni Németországba, ahol — bármilyen kicsi is a megmaradt német zsidóság lélekszáma — új zsidó élet kezd kialakulni.

Dr. Hans Klee külföldi zsidó szervezeteiktől megbízást kapott arra is, hogy vizsgálja meg, milyen kilátások mutatkoznak egy felsőbajorországi „zsidó állam” megszervezésére, főképpen Allgau vidékén. Eredetileg arról volt szó, hogy Jütland tájain csináljanak zsidó településeket, de ezekről le kellett mondani, mivel Dánia emelt igényt Németország e részére

A PALESZTINAI FŐRABBI RÓMAI FOGADTATÁSA

Az Új Élet nemrégiben beszámolt arról a látogatásról, amelyet Isaac Herzog palesztinai főrabbi a pápánál tett, ahol főként azoknak a zsidó gyermekeknek a zsidó szervezetek számára való átadását kérte, akik — árván maradván — különböző szerzetesrendekben és zárdákban várják sorsuk eldőlését. A pápa kilátásba helyezte, hogy teljesíti a zsidóság kívánságát.

A Makkabi most beszámol arról, hogy milyen meleg fogadtatásban részesítette Isaac Herzog palesztinai főrabbit a római zsidóság, amelynek vezetői vacsorát adtak tiszteletére. A vacsorán David Provo professzor, római főrabbi köszöntötte palesztinai kollégáját, aki francia nyelvi beszédében válaszolt.

Zsidók és nem zsidók együtt ünnepelték a római utcákon a palesztinai főrabbit, aki megáldotta a tömeget.

Isaac Herzog látogatást tett Nápolyban Morgan tábornoknál is, aki a földközvetleni szövetséges haderők főparancsnoka.

A MARONITÁK PÁTRIÁRKÁJA A BAYRUTHI ZSINAGÓGÁBAN

Arida maronita pátriárka ünnepélyes látogatást tett a bayruthi zsidó hitközség templomában. Ebből az alkalomból a főleg zsidók által lakott utcákat zászlókkal és szünyegekkel díszítették fel. A pátriárkát és egyéb maronita egyházi előkelőségeket a zsidóság vezetői a zsinagóga bejáratánál fogadták.

TANÁRCSERE A JERUZSÁLEMI ÉS GENFI EGYETEMEK KÖZÖTT

A Jeruzsálemi Héber Egyetem és a genfi egyetem tanári kara elhatározta, hogy rendszeres tanárcsere-t szervez meg. A Jeruzsálemi Héber Egyetem és több amerikai egyetem között már régóta működik a tanárcsere, amely ugy a zsidó egyetemnek, mint az amerikai egyetemeknek hasznukra vált.

TORPEDÓHAJÓT VÁSÁROLT A ZSIDÓ TENGERI LIGA

A Zsidó Tengeri Liga, amely zsidó tengerészeket akar képezni, VII. Edward nevére elnevezett tengerészeti iskolát létesített az angol fővárosban. A liga ugyanakkor megvásárolt egy torpedóhajót, amely a londoni kikötőben horgonyoz. Ezek oktatják a tengeri alapismeretekre a növendékeket.

A Zsidó Tengeri Liga most szervezte meg palesztinai fiókszervezetét is.

(SÓS)

HIREK

— A szegedi zsidó nagylemplom ujjáaválása. Szegedről jelentik: A hitleri megszállás és deportálás idejében butoraktárrá felhasznált világhírű nagylemplomot az okozott rongálások nagymérvű rendbehozása után most, Sövuusz első estéjén avatták fel újra. A templom berendezését, mely az örökkévalóság számára készült, az emberi gonoszság az udvarra szórta ki és egy éven át hóban-égyben, napon majdnem tönkrement. Az új hitközségi előjáróság Stern Márton elnökkel az élén, egy évi megfeszített munkával a barbarizmus által okozott óriási károkat annyira rendbe hozta, hogy már most Sövuuszra átadhatta nemes rendeltetésének a nagylemplomot. Az ujjáavátás lenyűgözben szép keretben történt meg. A város és az állami hatóságok fejei kivétel nélkül megjelentek és a pártok is képviseltették magukat. Dr. Frenkel Jenő főrabbi magasan szárnyaló avató beszédével kezdődött az ünnepség, amelyet Bleier Ernő főkanonok és a kiváló kórus közreműködése egészített ki.

— Dr. Blauner Mórné halála. Mély részvét mellett temették el június 4-én a rákoskeresztúri zsidó temetőben dr. Blauner Mórné, Reiszmann Laurát, dr. Blauner Mórnak, az Ügyvédi Kamara elnökhelyettesének hitvesét. Dr. Hevesi Ferenc főrabbi gyászbeszédében megemlékezett az elhunyt nagyszonyó értékes egyéniségéről, mindig segítőkész jótékonyaságáról és arról a nemes szerepről, melyet férje oldalán a zsidó- és zöngyiek iránti érdeklődésével betöltött. A sírnál dr. Berkovits József körzeti rabbi esetenlét az a veszteséget, mely a kiváló asszony halálával az V. kerületi körzethez érte.

— A Pesti Izr. Négyzet néhai elnökasszonyának, Vészi Józsefnének első halálórási évfordulója alkalmából szegénysorsú nők között adományösszegeket osztott szét, ezzel kívánván kegyeletét leróni évtizedeken át ebben a jótékony szellemben működő elnökasszonya emlékeztetéle iránt.

— A Hanoar Hacioni országos gyűlése. A Hanoar Hacioni szombat délután a Fürst Sándor-utcai Kulturházban országos összejövetelt tartott, amelyen a Pesti Izraelita Hitközség részéről megjelentek Stöckler Lajos elnök, dr. Dénes Béla és dr. Róth Siegfried előljárók. A Hanoar Hacioni feladatáról Biedermann Oszkár beszélt. A Magyar Cionista Szövetség nevében

Schulz Jenő cég
 óru-ékszerés (órujavítás)
 VII. Wesseleny-ut. 6., a régi házban
Gergely Miklós
 aranyműves és ékszerész
TEL ELADÁS

Groszmann Sándor, a Hechaluc nevében *Feltmann József* üdvözölték a Hanoar Hacionit.

A Nőse Hámizráchi szombaton, június 15-én d. e. 11 órakor Laudon-utca 3. sz. alatt tartja heti szidra előadást.

Ezt követően *Ausländer Dávid*, ifjúsági vezető beszámolót tart a németországi táborokban látottakról. Mindenkit szeretettel vár
a Vezetőség.

— **Ünnepélyes ifjúsági istentisztelet Óbudán.** Az óbudai izraelita hitközség előjárósága június 14-én, pénteken este 7 órakor ünnepélyes ifjúsági istentiszteletet rendez, melyre ezúton hívja meg a hitlelcsüveket.

— **Mártírok temetése.** A nyilasuralom idején Pécelen meggyilkolt hat zsidó mártír tetemét a napokban exhumálták és a budapesti rákoskeresztúri zsidó temetőben helyezték örök pihenőre.

Selejt-filmet
TÉTELBEN VESZÜNK:
 Royal Rt., VI., Szabolcs-utca 29.
 Telefon: Lipót 394.

AZONNALI BELEPÉSRE keresünk egy **metszőt**
 ha lehetséges sochet úmore barooh legyen. Utiköltséget megosztjuk. Ant. Orth. Izr. Hitközség, Nyírbátor.

A bajai Izr. hitközség pályázatát hirdeti körzeti főrabbi állásra
 Az állás javadalmazása az állami ösztöndíjhoz hasonló módon történik. Pályázati határidő: június 1.

Takarítónőket
 KERESÜNK FELVÉTELRE.
azonnali belépéssel
 VII., Sip-utca 12. sz. hivatal részére.

MAGANYOS, KOSER háztartás vezetésére
 Lármilyen koru nőt keres.
 ADLER Izidor, Nőgyógyász.

Titkárt,
 ki könyvelésben és gépirásban járatos, keresünk. „Egységlet” jel. a kiadóba.

Villamosági
 háztartási cikkek, szerelési anyagok. Vétel: Eladás, Bizomány.
 GERŐ SÁNDOR, Bp., VI., Ó-u. 21.

Orvosi rendelő
 esetleg otthoniassal ATADÓ.
 V., Kresz Géza-u. 29. II. I. d. u. 2-41.

INTELLIGENS URING házasság céljából
 megismerkedne egzisztenciával bíró uriemberrel, 60-ig. „Vallásos” jel. igére a kiadóba.

Házasságokat
 díszkrétán, gyorsan közvetít:
GOLDNÉ, Alsóerdősor-utca nyolc,
 földszint 2. Fogad: 10-12-ig.
 2-6-ig. Telefon: 225-480.

Művészelkü URILEANNYAL házasság céljából.
 Megismerkedne, 37 éves URILEANNYAL, 40-47 éves. jömegejelenés, intelligens férfivel

házaság céljából,
 ki tökéjjével betársulna műszaki üzletbe. „Főleg szakemberek választásának” jellegére a kiadóba.

Minden információt kibíró, 42 éves, orth., szomatartató kereskedő MEG- vagy benősülne
 Keresek orth. nőt, kinek lakása van vagy akivel kívánodornék. Válaszokat Stal László, Sip-u. 17. íflem. 1. számú alá kérem.

Csinos, 30 éves, textil iparigazgatónyal, BERENDEZETT LAKÁSSAL RENDELKEZŐ árvaleány férjhez menne
 vidékre is. Gyermek nem határoz. „Othon” jellegére a kiadóba.

39 éves, magas, jömegejelenésű iparossegéd benősülne
 üzembe vagy üzletbe. „1997” jellegére a kiadóba.

Deportálástól hazatért, 30 éves, volt kereskedő vagyok. Feleségemet sajnos elvittek, csak két éves, szép kislányomat tartottam itthon. Jó feleséget, jó anyát keresek
 Levelet az Uj Élet kiadóhivatalába „Ismeretség” jellegére.

36 éves
 érettségizett, jömegejelenésű KERESKEDŐ **benősülne**
 „Komoly élet” jellegére a kiadóba.

KÉT BARÁTNŐ házasság céljából
 ismeretséget keres. Egyik 36 éves, kinek egyszobás, komfortos lakása van. A másik 55 éves és kétszobás, komfortos lakása van. „Barátnők” jellegére a kiadóba.

Társaság hlányban ezuten keresem komoly, finomalkú, jól szocializált uriember ismeretséget 20-35-ig. házasság céljából
 „Flahli hadüzeveg” jellegére a kiadóba.

Férjhez menne
 fűszerüzlettel rendelkező, 55 éves üzveg, 60 év körül, korrekt és szorgalmas uriemberhez. „Teljes névvel” jel. Patakhoz, Bajcsy-Zsilinszky-ut 29.

A zsinagóga naptára
 Junius 13, esütörtök: Sziván 14, péntek: 15, szombat: 16, vasárnap: 17, hétfő: 18, kedd: 19, szerda: 20, esütörtök: 21.

Szombaton, junius 15-én heti szidra: Böháálusszchó, háftóra: Zechárja II. 14-IV. 7.

IMAI DÖK:

Imaházak	Péntek		Szombat		Hétköznap	
	este	reggel	d. e.	d. f.	este	reggel
Dohány	7/28	7/10	7/28	7/28	7/28	7/28
Rumbach	8	7/10	8	9/36	7	8
Bethlen	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Csáky	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Dóza	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Nagyfuv.	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Páva	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Zugló	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Finárvah.	7/28	7/10	7	9/36	7	8
Leányár.	7/28	7/10	7	9/36	7	8

Péntek esti gyertyagyújtás:
 8 óra 30 perckor.

Budai istentisztelet: Ujlakt templomban (III., Zsigmond-ut. 49.) és Lágymányoson (XI., Bocskay-ut 37.) péntek este 7 órakor, szombat d. e. 7/11 órakor, a pasareti imaházban (Torockó-ut 6/b.) péntek este 7 órakor, szombat reggel 8 órakor.

Óbudai templom: III., Zichy-utca 9., péntek és ün. este 7 órakor, szombat és ün. d. e. 9 órakor.

Önálló lakással és keresettel rendelkező, 55 körülü, szolid kereskedő,

házaság céljából
 megismerkedne ugyanilyen, jókölsejű, keresettel bíró hölgygel. „Esetleg benősülne” jellegére a kiadóba.

Bátyám helyett, személyi, lelki, orkölcsi és anyagi tekintetben értékes, huszonhárom éves, érettségizett, ARVA LEÁNYÁT

férjhez adnám.
 Szíves válaszokat „Drágagyöngy” jellegére a kiadóba kérek.

UJÉLET
 A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

Szerkesztőség és kiadóhivatal
 VII., Sip-u. 12. — Telefon: 423-930.

Kiadótulajdonos:
A MAGYARORSZÁGI ISRAELITÁK ORSZÁGOS IRODÁJA

Felölös szerkesztő és felölös kiadó:
ROOZ REZSÓ

Előfizetés 1 hóra 20.000 ml. P.

Postalakarékpenziári csekkzámla száma: 26.209. (Magyarországi Izraeliták Országos Irodája.)

Beküldött kéziratokat nem örlzünk meg s visszaküldésükre nem vállalkozunk.

Nyomatott a Globus nyomdai műintézet Rt. körforgógépein. Fel. nyomdavezető: Margittay Antal.